

Univerzita Karlova v Praze

Právnícká fakulta

Katedra obchodního práva

Téma diplomové práce:

**Nariadenie ES o súdnej príslušnosti,
uznaní a výkone súdnych rozhodnutí v civilných
a obchodných veciach č. 44/2001**

Diplomant:

Peter Vrábel, 5. ročník

Beethovenova 18

Nitra, 949 11

Vedúca diplomovej práce:

Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc.

Rok spracovania diplomovej práce: 2006

Knihovna UK PF

PF17402

*Prehlasujem, že som túto diplomovú prácu spracoval samostatne a že som vyznačil
pramene, z ktorých som pre svoju prácu čerpal spôsobom vo vedeckej práci zaužívaným.*

A handwritten signature in black ink, consisting of stylized initials and a surname, positioned above a dotted line.

.....

*Je mojou milou povinnosťou podakovať sa vedúcej mojej
diplomovej práce prof. JUDr. Monike Pauknerovej, CSc. za
ochotnú pomoc a odborné usmernenie.*

Obsah

Úvod.....	1
1 Medzinárodné právo procesné a jeho európsky rozmer.....	3
1.1 Pojem, predmet, pramene medzinárodného práva procesného.....	3
1.2 Počiatky spolupráce v rámci ES. Bruselský dohovor.....	7
1.3 Amsterdamská zmluva a nové nástroje právnej regulácie.....	12
1.4 Zaisenie jednotnej interpretácie.....	14
2 Nariadenie Brusel I.....	17
2.1 Pôsobnosť úpravy.....	17
2.2 Všeobecné ustanovenia o právomoci. Alternatívna právomoc.....	19
2.3 Zvláštna úprava právomoci v špecifických prípadoch.....	25
2.4 Výlučná právomoc.....	29
2.5 Právomoc dohodnutá stranami.....	33
2.6 Ďalšie ustanovenia v súvislosti s právomocou.....	39
2.7 Uznanie rozhodnutia.....	44
2.8 Výkon rozhodnutia.....	49
2.9 Spoločné ustanovenia. Vykonateľné listiny. Vzťah k iným právnym inštrumentom komunitárneho práva.....	50
3 Iné a nové predpisy európskeho civilného práva procesného. Brusel I a ČR a SR po vstupe do EU.....	53
3.1 Iné predpisy európskeho civilného práva procesného.....	53
3.2 Európsky exekučný titul.....	56
3.3 Európsky platobný rozkaz.....	57
3.4 Brusel I a ČR po vstupe do EU.....	59
Záver.....	62
Zoznam skratiek.....	65
Zoznam použitej literatúry	66

Úvod

Medzinárodné právo súkromné a procesné býva právom považované za najrýchlejšie sa rozvíjajúcu oblasť súkromného práva v rámci EU, ktorá sa unifikuje skutočne závratným tempom.¹

So vstupom Českej republiky do EU došlo v našom medzinárodnom práve procesnom k významným zmenám. Ďalším prameňom právnej úpravy sa stalo právo ES predovšetkým vo forme nariadení, ktoré unifikujú radu otázok medzinárodného civilného práva procesného vo vzťahoch medzi subjektami z členských štátov EU.²

Jednotný vnútorný trh, ktorý na začiatku 90. rokov cestou Maastrichtskej zmluvy vystriedal režim spoločného trhu, predstavuje štyri základné slobody, ktorými sú voľný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu. Zahrňuje územie celej Európskej únie, v ktorom sa prakticky neuplatňujú hranice medzi členskými štátmi.

Voľný pohyb tovaru a služieb sa realizuje intrakomunitárnymi obchodmi právnych subjektov členských štátov. Rozhodné právo tak určuje kolíznoprávna úprava, ktorá sa líši štát od štátu. Ak vznikne medzi stranami spor, objavuje sa problém medzinárodnej právomoci súdov.

Teritoriálny charakter konaní pred súdmi, teritoriálna obmedzenosť účinkov súdnych rozhodnutí a samostatnosť justičných sústav jednotlivých členských štátov sa ukázali ako problémy prekonateľné. Otázka jednotnej úpravy právomoci a jednotnej úpravy uznania a výkonu rozhodnutia z hľadiska právnej istoty, vymáhateľnosti práva v integrujúcej sa Európe sa stala predmetom unifikácie.

Občan musí mať v sporoch vyplývajúcich z činnosti smerujúcej k výkonu základných slobôd rovnakú možnosť žalovať a byť žalovaný pred súdmi iného členského štátu, ako príslušník tohto členského štátu.

Práca sa sústreďí predovšetkým na rozbor nariadenia ES č. 44/2001 tzv. Brusel I, ktoré upravuje právomoc, uznanie a výkon súdnych rozhodnutí v krajinách Európskej únie

---

¹ Pauknerová M.: Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii, Právník 12/2005, s. 1422.

² Pauknerová M.: Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu ČR do EU, Právní rozhledy 9/2004, s. 333.

v občianskych a obchodných veciach. Nariadenie je novým predpisom sekundárneho práva, ktorý je priamo záväzný a vyžaduje si jeho znalosť predovšetkým pre dôležitosť matérie jeho ustanovení. Závisí na ňom zásadná otázka: Súd, ktorého štátu má právomoc rozhodnúť v danej veci. Až potom sa pýtame, podľa akého práva bude rozhodovať. Ďalej následnou cestou uznania a výkonu smeruje k naplneniu piatej základnej slobody a to voľnému pohybu rozsudkov.

Určite nie je spolupráca v tejto oblasti veľkou neznámou, pretože Brusel I len čiastočne reviduje predchádzajúcu úpravu Bruselského dohovoru. Česká republika však Dohovor nepodpísala, pretože ten rovnako ako Brusel I bol záväzný len pre členské štáty ES. Preto je dôležité, aby sa táto právna úprava stala súčasťou základných vedomostí každého právnika.

K spracovaniu práce som využíval okrem v literatúre uvedených diel českých autorov i početné publikácie (najmä články časopisu IPRax) nemeckých právnikov napr. Schlossera, Nagela a Gottwalda, či iných odborníkov v tomto obore. Jej koncepcia sa snaží všeobecným výkladom začleniť predpis do medzinárodného práva procesného, tak aby sme pochopili dôvody pre nutnosť unifikácie tejto oblasti. Snažím sa však poňať i najnovšie trendy integrácie EU v obore medzinárodného práva procesného a zaviesť polemiku o jej hraniciach ako i samotnom presadení bruselských nariadení v praxi súdov Českej republiky.

1 Medzinárodné právo procesné a jeho európsky rozmer

1.1 Pojem, predmet, pramene medzinárodného práva procesného

Medzinárodné právo procesné je súborom vnútroštátnych noriem, ktoré sa zaoberajú občianskoprávnymi problémami so zahraničným - cudzím prvkom. Jedná sa teda o úpravu postupu súdov, iných orgánov a účastníkov, prípadne vzťahov medzi nimi vznikajúcich. Týmto cudzím prvkom môže byť to, že účastník konania je cudzincom, prípadne cudzou právnickou osobou, alebo má bydlisko (sídlo) v cudzine, alebo v konaní je treba vykonať určitý procesný úkon v cudzine atď.

Normy medzinárodného práva procesného upravujú:

- právomoc tuzemských súdov
- postavenie cudzincov v konaní
- zisťovanie cudzieho práva, vzájomnosti a dôkaznú moc cudzozemských verejných listín
- uznanie a výkon cudzieho rozhodnutia
- uznanie a výkon cudzích rozhodcovských nálezov

V praxi sú najdôležitejšími otázkami medzinárodného práva procesného právomoc tuzemských súdov ako aj uznanie a výkon súdnych rozhodnutí.¹ Z hľadiska systematického patrí podľa prevažujúcich názorov do systému vnútroštátneho práva a líši sa tak štát od štátu.

V nazeraní na danú problematiku rozlišujeme mimo práva vnútroštátneho i právo medzinárodné a právo komunitárne, ktoré dnes tvorí samostatný a veľmi špecifický systém. Z hľadiska existencie cudzieho prvku v právnom vzťahu tak môžeme rozlišovať vzťahy rýdzo vnútroštátne (bez cudzieho prvku), právne vzťahy medzinárodné s medzinárodným prvkom všeobecne a právne vzťahy intrakomunitárne s „európskym prvkom“.² K týmto vzťahom môžeme ešte doplniť regionálnu úpravu, ktorá nie je obmedzená len na ES a vynútili si ju špecifické podmienky európskeho kontinentu.

---

¹ Hay P.: Prüfe dein Wissen: Internationales Privatrecht, Verlag C.H.Beck, München 2002, s. 1.

² Pozri Rozehnalová N., Týč V., Novotná M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, AUB iuridica No. 206, MU Brno 1998, s. 21 a nasl..

Vzťahy spadajúce do jeho dosahu upravuje medzinárodné právo procesné metódami a prostriedkami, ktoré sú tomuto systému vlastné a prístupné. V najširšom poňatí je to normami vnútroštátneho pôvodu. V konaní o občianskoprávných veciach s medzinárodným prvkom sa postupuje predovšetkým podľa tuzemských predpisov, teda podľa práva *lex fori*. Vzhľadom k tejto zásadovosti medzinárodného práva procesného, nehovoríme o kolíznej metóde ako typickej metóde úpravy, ako je to v medzinárodnom práve súkromnom ako celku.

Samotný princíp *lex fori* ma dlhodobú historickú tradíciu. Nemecký Spolkový súdny dvor sa vyjadril jasne, že „*nemecké súdy v konaní u nich zahájenom použijú len nemecké procesné predpisy.*” V jeho prospech hrajú argumenty, že procesné právo má predovšetkým verejnoprávnu povahu a v podstate upravuje činnosť štátnych orgánov. Súdy tak dôverujú svojim predpisom, ktoré aj zodpovedajú ich organizácii a výstavbe.¹ Rozhodné právo však nemusí vždy takto dosiahnuť svoje uplatnenie. Preto sa k cudzím predpisom výnimočne prihliada, napr. pri určení spôsobilosti cudzinca ku konaniu (*lex patriae*)

Úzka spojitosť medzinárodného práva procesného a medzinárodného práva súkromného je vyjadrená existenciou medzinárodného prvku v predmete súkromnoprávneho vzťahu, ktorý sa tak spravidla vyskytuje i v konaní. V týchto prípadoch má rozhodnutie o otázke právomoci toho ktorého štátu vplyv na vecný výsledok konania. Medzinárodné právo procesné má spravidla prednosť pred medzinárodným právom súkromným. To sa použije práve vtedy, ak súdom jeho štátu náleží právomoc mu prisúdená medzinárodným právom procesným. V dôsledku toho tak môže prísť k určení iných rozhodných práv a tak k iným výsledkom v danej veci z dôvodu rozdielnosti úpravy ako hmotného tak i procesného práva. Iné chápanie hraníc hmotného a procesného práva prináša radu ďalších otázok. Napr. úprava premlčania či započítania má v angloamerickej oblasti povahu procesnoprávnu.

Unifikácia kolízneho práva v ES má za následok rozhodovanie podľa rovnakého práva, nech je fórum kdekoľvek v EU. Je ňou odstránený jav zvaný *forum shopping*, ktorý znamená, že pri možnosti podať žalobu v dvoch alebo viacerých štátoch, je možné si týmto spôsobom vybrať nielen fórum, ale i aplikované kolízne právo, a tým vlastne i hmotné právo,

---

¹ Hay P.: *Prüfe dein Wissen: Internationales Privatrecht*, Verlag C.H.Beck, München 2002, s. 4.

podľa ktorého bude vec rozhodnutá.¹ Najväčším jednotiacim krokom v tejto oblasti naďalej zostáva Rímsky dohovor o práve rozhodnom pre záväzkové vzťahy zo zmlúv z roku 1980.

Termín práva súkromného vzbudzoval a vzbudzuje rôzne nejasnosti a diskusie. Predmetom sledovanej disciplíny sú súkromnoprávne vzťahy, t.j. právne vzťahy realizované medzi subjektami súkromného práva. Je známe, že niektoré aspekty regulácie právneho vzťahu medzi subjektami súkromného práva sú realizované verejnoprávnymi normami. Zhodnotenie vplyvu či účinkov noriem verejnoprávnej povahy na posúdenie pozície účastníkov právneho vzťahu existovalo tradične len v rovine výhrady verejného poriadku a stalo sa tak neisté, čo do jednoty výsledku. To práve vzhľadom na ponechanie tohoto zhodnotenia uváženiu sudcu. V posledných desaťročiach bol však zaznamenaný i posun v tejto oblasti, keď novým predmetom skúmania medzinárodného práva súkromného bola práve problematika účinkov noriem označovaných ako imperatívne, či medzinárodné kogentné (nezameniteľné), ktoré majú často verejnoprávny základ či povahu metódy úpravy vzťahov.²

Súdnictvo a civilný proces sú ovládané určitými princípmi a zásadami, medzinárodné právo procesné nevynímajúc. Všeobecne môžeme princípy procesného práva rozdeliť na princípy základného fungovania justície a odvetvové princípy. Základné princípy sú považované za nezadatelné a nemajú v demokratickom a právnom štáte alternatívu. Tieto princípy sú uplatňované najmä judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu (v ČR od 18.3.1992, kedy sa stala plnoprávnym členom Rady Európy). Základom pre ňu sa stal *Európsky dohovor o ochrane základných práv a slobôd č. 210/1992 Sb. a č.243/1998 Sb.* a predovšetkým realizácia jedného zo základných jeho článkov. Je to právo na spravodlivý proces v zmysle čl. 6 tohoto Dohovoru. Zbližovanie právnych úprav európskych štátov v oblasti justície nejde cestou unifikácie práva, ale skôr cestou zbližovania princíпов, na ktorých je fungovanie justície založené.³ Medzi ne patria najmä princípy nezávislosti a nestrannosti súdov a sudcov, rovnosti a kontradiktórnosti, právo na právnu pomoc atď. V medzinárodnom práve procesnom hovoríme i o princípe kvalifikačnom, či princíp autonómie strán, ktorý sa týka napr. doručovania písomností, uznania rozhodnutia, či práva vykonávania dôkazov. Najvýznamnejší z princíпов medzinárodného práva procesného

¹ Rozehnalová N., Týč V.: *Evropský justiční prostor*, MU Brno 2003, s. 25.

² Pozri Rozehnalová N., Týč V., Novotná M.: *Evropské mezinárodní právo soukromé*, AUB iuridica No. 206, MU Brno 1998, s.12.

³ Winterová A., *Civilní právo procesní*, Linde, Praha 2002, s. 67.

okrem takých ako sú rovnosť strán, či kontradiktórnosť resp. vzájomnosť je však princíp lex fori.

Medzinárodné právo procesné nemá dodnes žiadnu jednotnú kodifikáciu. Tvorí ho právo vnútroštátne, ktoré je však rozsiahlo potlačené právom Európskej únie ako i bilaterálnymi a multilaterálnymi dohovormi.

Autonómnymi prameňmi sú tak predpisy druhej časti zákona o mezinárodnom právu súkromom a procesným č. 97/1963 Sb., niektoré ustanovenia (§§ 36 až 40) zákona č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkoně rozhodčích nálezů. Netreba zabudnúť ani na ustanovenia ústavy a ústavných zákonov, ktoré tvoria zásady spoločenského a štátneho zriadenia ČR a jej právneho poriadku, na ktorých je nutné bez výhrady trvať a sú obsahom tzv. verejného poriadku.

Čo sa týka medzinárodných zmlúv, podľa čl. 5 ods. 2 ústavného zákona ČNR č. 4/1993 Sb., je Česká republika naďalej zmluvným štátom medzinárodných zmlúv, ktorých zmluvnou stranou bola ČSFR. Patria medzi ne i zmluvy o právnych stykoch t.j. právnej pomoci a o výkone a uznaní súdnych rozhodnutí, medzinárodné zmluvy v obore rozhodcovského konania, dohovory o diplomatických a konzulárnych stykoch, ktoré majú význam pri určení osobnej pôsobnosti medzinárodného práva procesného, ďalej mnohé najmä bilaterálne zmluvy. V prípade stretu autonómneho práva s medzinárodnou zmluvou, § 2 ZMPS a § 47 ZRŘ riešia nastatú situáciu prednosťou ustanovení medzinárodných zmlúv.

Tou poslednou a najnovšou časťou úpravy medzinárodného práva procesného v ČR je právo EÚ. Na základe čl. 65 ZES boli orgánmi ES vydané viaceré nariadenia v oblasti medzinárodného práva procesného a vstupom ČR do ES sa stali tak priamo záväznými. Sú nimi predovšetkým:

- Nariadenie ES o súdnej právomoci, uznaní a výkone súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach č. 44/2001
- Nariadenie ES o príslušnosti a uznaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a v konaniach týkajúcich sa rodičovskej zodpovednosti spoločných detí manželov č.2201/2003
- Nariadenie ES o konaní vo veciach platobnej neschopnosti č. 1346/2000

- Nariadenie ES o doručení súdnych a mimosúdnych písomností v občianskych a obchodných veciach do členských štátov č. 1348/2000
- Nariadenie ES o spolupráci súdov členských štátov v oblasti vykonávania dôkazov vo veciach občianskych a obchodných č. 1206/2001
- Nariadenie ES, ktorým sa zavádza európsky exekučný titul pre nesporné nároky č. 805/2004

Právo ES je zvláštnym samostatným systémom práva, ktorý nie je možné podradiť pod vnútroštátne právne systémy členských štátov EU, ani podsystem práva medzinárodného. Nejedná sa však o komplexnú úpravu všetkých vzťahov a inštitútov. Právo ES má fragmentárnu povahu. Je však samostatné, priamo použiteľné a má prednosť pred vnútroštátnym právom členských štátov.¹ Takúto priamu použiteľnosť však majú len tie ustanovenia komunitárneho práva, ktorých sa môžu dovolávať jednotlivci, tzn. osoby fyzické a právnické, pred národnými úradmi a súdmi členských štátov. Uvedených nariadení sa samozrejme dovolávať môžu.

1.2 Počiatky spolupráce v rámci ES. Bruselský dohovor

Otázka uľahčenia uplatnenia a vymáhania subjektívnych práv súdnou cestou je zásadnou otázkou. Každý by mal mať možnosť sa jednoznačne dozvedieť kam podať žalobu a aký bude osud súdneho rozhodnutia. Súdny sú však orgány štátne a na ich pôsobnosť sa vzťahuje zásada teritoriality. Čl. 220 Zmluvy o ES smeruje k prekonaniu teritoriálneho obmedzeného účinku súdnych rozhodnutí vytvorením „*voľného pohybu súdnych rozhodnutí*“, teda akejsi piatej základnej slobody.² Členské štáty sa v ňom nabádali, aby samy zahájili o týchto problémoch jednanie a vyriešili ich úpravou mimo komunitárny rámec.

¹ Kučera Z., Pauknerová M., Růžička K., a.i.: Úvod do práva medzinárodného obchodu, vyd. Aleš Čeněk, Dobrá Voda 2003, s. 144.

² Článok 220 (dnes čl. 293) ZES: Členské štáty zahájajú medzi sebou v prípade potreby jednanie s cieľom zaistiť v prospech svojich štátnych príslušníkov:

...- zjednodušenie formalít, ktorým podlieha vzájomne uznávanie a výkon súdnych rozhodnutí a rozhodcovských nálezov.

Myšlienka európskej justície alebo európskej sústavy súdov sa javí v súčasnosti ako nemožná, vzhľadom na nereálnosť tak rozsiahleho predania veľmi dôležitých právomocí členských štátov a finančnú a organizačnú náročnosť. Uskutočiteľným riešením sa tak stalo rozhraničenie právomocí súdov jednotlivých členských štátov a zjednodušenie uznania a výkonu rozhodnutia súdu jedného členského štátu v inom členskom štáte. Pomerne skoro to uskutočnil Bruselský dohovor, ktorý je často označovaný ako začiatok „európskeho justičného systému“.

Medzinárodné právo súkromné a procesné však hralo v európskom integračnom procese pôvodne len veľmi obmedzenú úlohu. Bolo súčasťou terciárneho práva ES, ktoré tvoria medzinárodné zmluvy, uzatvárané členskými štátmi k uskutočňovaniu cieľov ES. Nazývali sa subsidiárnymi medzinárodnými zmluvami. V súčasnej dobe terciárne právo ustupuje do pozadia. Najdôležitejším prameňom tu zostáva naďalej *Dohovor o práve rozhodnom pre záväzkové vzťahy zo zmlúv z r. 1980*, ktorý neprešiel cestou zospoločnenšenia tzv. Rímsky dohovor.

Bruselský dohovor o právomoci a výkone súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach bol podpísaný 27.9. roku 1968 na zasadaní Ministerskej rady ES v Bruseli. Podnet k spracovaniu Dohovoru dala Komisia ES, ktorá nótou z 22.10.1959 pozvala členské štáty k jednaniu. V nej sa hovorí, že „*skutočný vnútorný trh medzi šiestimi štátmi bude len vtedy zabezpečený, pokiaľ bude zaistená primeraná právna ochrana.*“ V roku 1960 bol tak na základe tejto nóty stanovený výbor znalcov, ktorého predsedom sa stal Bulow.

V účinnosť vstúpil 1.2.1973, po ratifikácii všetkých členských štátov. Odvtedy sa štyrikrát menil a to v súvislosti s prístupím nových členských štátov.

a) Prvý prístupový dohovor bol podpísaný s Dánskom, Írskom a Veľkou Britániou 9.10.1978.

b) Druhý s Gréckom 25.10.1982.

c) Tretí, ktorý obsahuje najviac zmien s Portugalskom a Španielskom 20.4.1994. Zmeny sa týkali napríklad zvláštnej právomoci pri individuálnych pracovných vzťahoch, rozšírenia formálnych požiadaviek pre dohody o právomoci podľa čl. 17 odst. 1., či čl. 21 Dohovoru, ktorý sa týka litispencie.

d) Štvrtý z 29.11.1996 bol podpísaný v Bruseli s Rakúskom, Fínskom a Švédskom.

Už pri zjednávaní Dohovoru bolo jasné, že nestačí zjednotiť text príslušných pravidiel, ale že je treba rovnako zaistiť ich jednotnú aplikáciu, jednotný výklad. K

Dohovoru bola preto prijatá deklarácia, podľa ktorej v tomto smere zmluvné štáty zveria určité právomoci Európskemu súdnemu dvoru. Výsledkom bolo zjednanie protokolu, ktorý túto požiadavku realizoval. 3.6.1971 bol tak podpísaný *Luxemburský protokol o interpretácii Bruselského dohovoru o právomoci súdov a o výkone rozhodnutí vo veciach občianskych a obchodných Súdny dvorom*. V platnosť vstúpil 1.9.1975 a ďalšie štáty, ktoré neskôr pristupovali k Bruselskému dohovoru, pristupovali tiež k protokolu.

Netreba zabudnúť na paralelný *Luganský Dohovor*, ktorý bol podpísaný v roku 1988 so štátmi EFTA. Práve tretí prístupový Dohovor z Donostia- San Sebastian čerpá z nových trendov udaných v Lugane. (pozri vyššie) Vtedy to boli Nórsko, Island, Švajčiarsko a dnešné už členské štáty EU - Švédsko, Fínsko a Rakúsko. Za splnenia predpokladov čl. 62 tohoto Dohovoru mohli k zmluve pristúpiť tretie štáty. V roku 2000 tak pristúpilo i Poľsko, ktoré je dnes však členským štátom.

Pomerne skoro teda spolupráca v oblasti právomoci a výkone rozhodnutí dosiahla jednotnej úpravy. V tej dobe však členmi ES bolo len šesť zakladajúcich štátov EHS. Až postupne dosiahol Dohovor väčšieho priestorového uplatnenia. Ďalšou dôležitou skutočnosťou bolo, že úprava bola mimo rámec primárneho, či sekundárneho práva ES a mala úplne autonómne postavenie.

Dôvodov pre takúto úpravu bolo niekoľko. Predovšetkým ním však bolo ustanovenie čl. 220 ZES (dnes čl. 293 ZES). Tento článok predpokladá práve takúto formu úpravy a týka sa oblastí, v ktorých nie je podľa zriaďovateľských zmlúv daná právomoc Spoločenstiev. Tú nájdeme vymedzenú v úvodných ustanoveniach a niekoľkých ďalších špecifických ustanoveniach ZES. Ďalším z dôvodov pre autonómnu úpravu je, že matéria dohovoru je i matériou zákonov schválených zastupiteľskými zbormi. Tie však prostredníctvom súhlasu, ktorý členské štáty dávajú pri ratifikácii medzinárodných zmlúv na základe ich ústavných predpisov, zostávajú v hre. Ako ďalší a posledný z dôvodov môžeme uviesť neviazanosť postupom predpísaným ES, resp. neviazanosť oficiálnym návrhom a tým pádom zvýšenej dynamiky pri zjednávaní zmluvy.¹

Článok 220 bol predmetom i mnohých sporov. Podľa jazykového výkladu je jeho výpočet taxatívny, podľa teleologického výkladu je demonštratívny, pretože je chápaný ako zmocňovacie ustanovenie poskytujúce námety pre činnosť členských štátov v oblastiach,

---

¹ Pozri Rozehnalová N., Týč V., Novotná M.: *Evropské mezinárodní právo soukromé*, AUB iuridica No. 206, MU Brno 1998, s. 62 a nasl..

mimo striktné vymedzenie právomoci Spoločenstiev. Okrem toho Bruselský dohovor obsahovo nesleduje presne rámec tohoto ustanovenia. Na jednej strane ponecháva bez povšimnutia rozhodcovské nálezy a na druhej strane rozširuje pôsobnosť i na určenie medzinárodnej právomoci súdov členských štátov .

Aspekt hovoriaci pre previazanosť s komunitárnym právom je prednosť sekundárneho práva ES a harmonizovaných vnútroštátnych predpisov členských štátov pred ustanoveniami Dohovoru podľa čl. 57 ods. 3 Dohovoru. O tejto previazanosti svedčia i viaceré rozhodnutia Súdneho dvora, ktoré vylučujú aplikáciu národných pravidiel o právomoci. Zmysel konkrétnych výrazov úpravy Dohovoru vidia v jeho určení autonómny spôsobom podľa práva Spoločenstiev.

Zatiaľ čo teoretické aspekty svedčia skôr proti téze, že dohovor je súčasťou práva Spoločenstiev, pozitívna úprava a judikatúra Súdneho dvora ju nepriamo podporuje. Praktické dôsledky sa však môžu javiť ako nevýznamné, pretože po prijatí určitého legislatívneho opatrenia, či aspoň všeobecného odkazu na medzinárodnú zmluvu má medzinárodný dohovor takisto primát pred vnútroštátnym právom. Rovnako tak právomoc Súdneho dvora tu nie je daná čl. 164 ZES, ale vzájomnou dohodou a praktický dôsledok je tak rovnaký. Autonómne postavenie Dohovoru teda neoslabuje jeho praktickú funkciu pri zaisťovaní nevyhnutnej právnej úpravy niektorých predpokladov či dôsledkov fungovania jednotného vnútorného trhu.

Dôležitým pre občana je však praktický dôsledok úpravy. Bruselský dohovor ako jedna z konvencií medzinárodného práva súkromného je zrovnateľný s inými bi - a multilaterálnymi zmluvami o právnej pomoci. Je však efektívnejším, pretože ho ESD jednotne vykladá.¹ Garancia jednotnej interpretácie, tak zvyšuje právnu istotu.

Výsledkom užšej ekonomickej integrácie po prijatí *Zmluvy o Európskej únii* v roku 1992 je i vnútorný trh, ktorý je definovaný ako priestor bez vnútorných hraníc, v ktorom je zaručený voľný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu.

Súkromné právo v Európskych spoločenstvách zostalo i naďalej roztrieštené do jednotlivých národných úprav tam, kde neexistuje právo komunitárne. Každý štát má rovnako svoju justíciu, teda orgány, ktoré zaisťujú realizáciu tohoto práva. Nie je nádejné, že

---

¹ Hess B.: Die Integrationsfunktion des Europäischen Zivilverfahrensrecht, IPRax 5/2001, s. 389.

by sa členské štáty v tejto oblasti vzdali svojich právomocí, i keď by to bolo veľmi žiadúce pre riadne fungovanie vnútorného trhu.

Zmluva o Európskej únii zaviedla tzv. *tri piliere*, kde prvý obsahuje právo Spoločenstiev, resp. komunitárne právo a ďalšie dva, ktoré spolu s prvým zastrešuje EU ako nový pojem.

- a) prvý pilier - komunitárne právo
- b) druhý pilier - spolupráca v oblasti bezpečnostnej a zahraničnej politiky
- c) tretí pilier - spolupráca v oblasti justície a vnútorných vecí

Zmluva o Európskej únii neudeľuje EU právnu subjektivitu a tým sa politika a forma spolupráce v oblasti mimo komunitárneho práva stáva spoluprácou medzivládnu. Členské štáty v tejto oblasti jedajú navonok samostatne a takto uzavreté rozhodnutia, aby sa stali priamo záväznými, potrebujú vnútroštátny právny akt. Znamená to, že druhý a tretí pilier stoja mimo Spoločenstiev a nevzťahuje sa na nich Zmluva o založení ES a teda ani princíp nadštátnosti.

Čl. K.1. Maastrichtskej zmluvy stanoví, že predmetom spoločného záujmu členských štátov je oblasť spolupráce súdov v občianskoprávných veciach. Táto zmluva ďalej hovorí o jednotnom inštitucionálnom rámci a koherencii prejavujúcej sa v aktívnej činnosti a zodpovednosti Rady a Komisie ES. Rada môže zaujímať jednomyselne spoločné postoje a prijímať spoločné postupy. V súkromnoprávnej oblasti však môže Rada len iniciovať vypracovanie dohovorov medzi členskými štátmi a to i mimo rámec čl. 220 (dnes 293) ZES a doporučovať členským štátom ich prijatie v súlade s ich ústavnými predpismi. V realite sa tieto ustanovenia prejavili prijatím niekoľkých ďalších dohovorov, dopĺňajúcich predchádzajúcu zmluvnú úpravu.

Jednalo sa o dohovory zjednané v roku 1998:

- a) Prvý pojednával o právomoci, uznaní a výkone rozhodnutí vo veciach manželských (označovaná ako Brusel II). Vzťahuje sa na rozvod, rozluku a neplatnosť manželstva, ako i na rodičovskú zodpovednosť za deti z takéhoto manželstva.
- b) Druhý sa týkal doručovania súdnych a mimosúdnych písomností vo veciach občianskych a obchodných, ktorý sa nechal inšpirovať dohovorom vypracovaným v rámci Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného v roku 1965.

Obidva dohovory však vstúpili v platnosť už ako nariadenie Rady v roku 2001. Pre úplnosť dodajme, že formu nariadenia získal i Dohovor o konaní vo veciach platobnej neschopnosti z roku 1987.

Dôsledky Maastrichtskej zmluvy boli i ďalšie. Pre Medzinárodné právo procesné znamenal nárast judikatúry v súvislosti s uplatňovaním základných slobôd ES a početné ustanovenia vnútroštátnych predpisov sa stali neaplikovateľné z pohľadu komunitárneho práva.¹

1.3 Amsterdamská zmluva a nové nástroje právnej regulácie

Amsterdamská zmluva, ktorá bola podpísaná 2.10.1997 a účinnou sa stala 1.5.1999 . Vytvára priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Tento priestor ma dve zložky trestnoprávnu a súkromnoprávnu.² Zmluva významne posúva časť spolupráce v oblasti justície a vnútorných vecí z tretieho piliera, tzn. unijného (medzivládneho piliera) do piliera prvého a tá sa tak stáva súčasťou komunitárneho práva. Rozhodujúcou sú v tomto smere ustanovenia Hlavy IV. ZES, teda ustanovenia o vízovej, azylovej a prisťahovaleckej politike a iných politikách týkajúcich sa voľného pohybu osôb, ktoré však nie sú záväzné voči Veľkej Británii, Írsku, a Dánsku. Pre ne sú tak naďalej priamo záväzné pôvodné ustanovenia Maastrichtskej zmluvy. Kým Veľká Británia a Írsko v spolupráci v tejto oblasti pokračujú dobrovoľne, Dánsko zostáva mimo. Európa sa tak stáva „dvojrýchlostnou“.

Dôležitým pre nás je tu čl. 65 ZES nazvaný „Justičná spolupráca v civilných veciach“. Ten hovorí, že opatrenia v oblasti justičnej spolupráce v civilných veciach s medzinárodným prvkom, vydávané Radou na návrh Komisie, pokiaľ je to nevyhnutné pre riadne fungovanie vnútorného trhu, zahŕňujú:

a) zlepšenie a zjednodušenie systému doručovania súdnych a mimosúdnych písomností, spoluprácu pri vykonávaní dôkazov, ako i uznanie a výkon súdnych a mimosúdnych rozhodnutí v civilných a obchodných veciach;

b) podporu kompatibility kolíznych noriem platných v členských štátoch a predpisov k riešeniu konfliktu právomoci; a

¹ Pozri Hess B.: Die Integrationsfunktion des Europäischen Zivilverfahrensrecht, IPRax 5/2001, s. 390.

² Pozri Rozehanlová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 16 a nasl..

c) odstraňovanie prekážok hladkého priebehu občianskoprávných konaní, v prípade nutnosti podporu kompatibility predpisov občianskeho práva procesného platných v členských štátoch.

Čo sa týka formulácie hovoriacej o miere nevyhnutnej pre riadne fungovanie trhu, je treba počítať s extenzívnym výkladom podobne ako u čl. 308 ZES. Preambula ku všetkým nariadeniam prijatých na základe čl. 65 ZES zdôrazňuje limity, ktoré predstavujú zásady subsidiarity a proporcionality zakotvené v čl. 5 ZES. To znamená, že tieto predpisy by sa mali uplatňovať len tam, kde nie je možné navrhovaných cieľov dosiahnuť v plnej miere členskými štátmi EU a kde ich môžu byť lepšie dosiahnuté Európskym spoločenstvom z dôvodu rozsahu či účinkov navrhovanej činnosti.¹ Kým ustavenia čl. 65 písm. a) a b) ZES sa realizovali i v praxi formou nariadení a dohôv, podpora kompatibility resp. unifikácia občianskych súdnych poriadkov členských štátov podľa čl. 65 písm. c) je zatiaľ veľmi iluzórna.

Ďalším dôležitým ustanovením je čl. 61 ZES Hlavy IV., ktorý stanoví, že Rada prijme k postupnému vytváraniu priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti opatrenia v oblasti justičnej spolupráce v civilných veciach podľa čl. 65. Termínom opatrenia sa označujú akékoľvek akty Rady, vrátane aktov sekundárneho práva, teda smerníc a nariadení.

Legislatívne procedúry, ktoré upravujú vydávanie týchto aktov sú upravené v čl. 251 a 252 ZES. Špeciálnym ustanovením k týmto článkom je čl. 67 ZES. Spolu s čl. 65 ZES je *lex specialis* i k úprave čl. 95 ZES, ktorý všeobecne upravuje harmonizáciu práva. Úprava je rozdelená na obdobie pred 30.4.2004 a po tomto dátume. Jedná sa o prechodné obdobie, pred ktorého uplynutím Rada rozhoduje jednomyseľne na návrh Komisie alebo z iniciatívy členského štátu a po konzultácii s Európskym parlamentom. Významnou je tu právomoc členských štátov a púha konzultačná funkcia Európskeho parlamentu, ktoré sú pozostatkom medzivládneho tretieho piliera. Po uplynutí prechodného obdobia zostáva iniciatívna právomoc len Komisii, ktorá ale môže posudzovať i žiadosti členských štátov. Rada môže jednomyseľne rozhodnúť o tom, že sa táto procedúra zmení. To tým spôsobom že sa podriadi čl. 251 ZES. V tom prípade by Rada rozhodovala kvalifikovanou väčšinou na návrh Komisie a Európsky parlament by sa stal orgánom spolurozhodovacím.

---

¹ Pauknerová M.: Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu ČR do EU, Právní rozhledy 9/2004, s. 334.

Pre zaistenie jednotnej interpretácie je dôležitý čl. 68 ZES. Koncepcia obsiahnutá v protokoloch Bruselského dohovoru a Rímskeho dohovoru je naďalej zachovaná i Amsterdamskou zmluvou. V prejudiciálnom konaní rozhoduje súd o výklade len na návrh súdu poslednej inštancie. Otázky výkladu a interpretácie sú podrobnejšie rozobraté nižšie.

Procedúra vytvárania právnych aktov ES a jej rýchlosť a efektívnosť sú často diskutovanou otázkou. Podľa niektorých autorov je výhoda okamžitej platnosti, priamej záväznosti, či jednotného postupu oproti zjednávaniu medzinárodných zmlúv, výhodou zdanlivou. Dlhodobá práca skupín expertov a medzivládnych konferencií môže byť kvalitnejšou, než práca úradníkov. Vyčítať sa dá i neúčast' národných parlamentov na schvaľovaní konkrétnych opatrení. Na druhej strane zdĺhavosť ratifikácie spôsobuje problémy pri určení časovej pôsobnosti toho ktorého platného znenia zmluvy. Podobne to bolo i u Bruselského dohovoru, kde ratifikácie prebiehali postupne a tak medzi niektorými členskými štátmi platila ešte úprava minulá, naproti tomu u niektorých už tá nová.

1.4 Zaistenie jednotnej interpretácie

Jednotný právny režim v rámci Európskej únie vyžaduje existenciu jednotnej právnej úpravy. Totožný text však nemusí byť aplikovaný rovnako vo všetkých členských štátoch a to hlavne preto, že môže byť rôzne interpretovaný. Ak má mať unifikácia zmysel, musí k nej dôjsť tiež na úrovni aplikačnej, resp. interpretačnej.

Implementácia komunitárneho práva v oblasti medzinárodného práva procesného a jeho aplikácia nie sú pre nás tak závažným problémom ako je jeho interpretácia. Dôvodom je predovšetkým priama záväznosť nariadení, ktoré je hlavnou formou právneho predpisu v tejto oblasti. Keďže súdy členských štátov sú ovplyvnené vlastnými výkladovými pravidlami a metódami, jednotná interpretácia neprichádza automaticky.

Interpretáciu tak môžeme vymedziť ako zvláštny postup aplikujúceho orgánu, ktorým je pred vlastnou aplikáciou špecifikovaný presný obsah právnej normy.¹ Jej problémami sú hlavne všeobecnosť, mnohoznačnosť, či nejednoznačnosť pojmov (napr. problém výkladu pojmu súd, podľa čl. 234 ZES) Zatiaľ čo zmyslom interpretácie je stanoviť, aké znaky musí

---

¹ Rozehnalová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 377.

skutkový stav mať, aby bol právnej norme podradený (t.j. vyhodnotenie právnej normy), zmyslom kvalifikácie je určiť či tento skutkový stav tieto znaky má, resp. aké znaky má (t.j. vyhodnotenie skutkového stavu).¹ Rozdiel týchto dvoch inštitútov sa však v praxi napr. pri prejudiciálnom konaní podľa čl. 234 ZES stiera.

Čo sa týka metód výkladu práva ES, je ich uplatnenie v komunitárnom práve špecifické tým, že ESD tu ako najvyšší súdny orgán ES hrá významnú a rozhodujúcu úlohu. ESD tu právo netvorí, ale dáva relatívne všeobecne formulovaným pravidlám konkrétny obsah, čo sa pri fakticky (nie právnom) záväznom charaktere jeho rozhodnutí javí ako tvorba práva. ESD sa pri nejednoznačnosti jazykového výkladu uchýľuje k výkladu teleologickému, ktorý vždy vychádza z cieľov ES a z účelu aplikovanej právnej úpravy. Dôvodom je tu práve presadzovanie záujmov ES ako celku a snaha, aby partikularita členských štátov nenarušovala ciele primárneho práva. Hovoríme o výklade nadštátnom a autonómnom, ktorý môže byť zaistený len nadštátnym orgánom a ktorým je práve ESD. Príkladmi pre potrebu jednotnej interpretácie môže byť „*miesto plnenia*“ podľa čl. 5 nariadenia č. 44/2001 alebo potreba zaistenia dostatočnej doby pre odporcu k zaisteniu obrany pri uznaní cudzieho rozhodnutia podľa čl. 34 odst. 2 tohto nariadenia, ktoré jednotlivé štáty a ich právne poriadky môžu riešiť rozdielne a došlo by k značnému zníženiu právnej istoty.

Pri problematike výkladu Bruselského dohovoru je najprv nutné poznamenať, že nebol súčasťou práva ES a preto ESD nemal bez ďalšieho právomoc k ich výkladu. Tá bola zabezpečená vyššie uvedeným Protokolom. Došlo však len k modifikovanej recepcii ustanovení čl. 234, obmedzujúce jeho pôsobnosť len na otázky odvolacích súdov. Keďže sa jedná o nariadenie, ktoré je priamo záväzné i jurisdikcia ESD v otázkach interpretácie bude obligatórnou. Rozhodujúcim v tomto smere je čl. 68 ods. 1 ZES., ktorý stanoví, že pokiaľ otázka výkladu alebo platnosti nariadenia vzíde v právnej veci, ktorá je predmetom zahájeného konania u súdu členského štátu, ktorého rozhodnutie nemôže byť napadnuté opravnými prostriedkami, požiada tento súd ESD o rozhodnutie o tejto otázke, ak to považuje za nevyhnutné k rozhodnutiu veci samotnej. ZES tak nenecháva možnosť dovolať sa ESD nižšej inštancii fakultatívne, tak ako to umožňuje v iných prípadoch mimo hlavu IV. ZES. Ďalšou odlišnosťou je, že najvyššia inštancia nie je povinná túto otázku Súdnemu dvoru položiť.

---

¹ Rozehnalová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 379.

Rozhodnutie ESD je pre národný súd záväzné ako každé iné rozhodnutie, a to v konkrétnej veci, ktorej sa týka. Súdny dvor však nemá právomoc stanoviť národnému súdu, že je povinný aplikovať určitý predpis práva ES. Pokiaľ však takýto predpis aplikovaný bude, je Súdny dvor oprávnený záväzne stanoviť jeho výklad v danom prípade. Vzťah medzi Súdny dvorom na jednej strane a vnútroštátnymi súdmi na druhej strane nie je založený na princípe nadradenosti a podradenosti, ale je to vzťah procesnej kooperácie, ktorej účelom je kvalitné rozhodovanie vnútroštátneho súdu vo veciach s európskym prvkom, opierajúce sa ako o normy príslušného vnútroštátneho práva, tak o normy práva ES, ak sú v danom prípade priamo aplikovateľné.¹

---

¹ Týč V.: Základy práva Evropské unie pro ekonomy, Linde, Praha 2002, s. 120.

2 Pôsobnosť nariadenia. Ustanovenia o právomoci

2.1 Pôsobnosť úpravy

Pôsobnosť rozlišujeme na vecnú, osobnú, časovú a priestorovú. Pôsobnosť vecná je určená čl. 1 nariadenia a to ako pozitívnym tak i negatívnym vymedzením, ktoré je zhodné s ustanoveniami Dohovoru.

Schlosserova správa charakterizuje pôvodnú *vecnú pôsobnosť* Dohovoru na základe štyroch štrukturálnych prvkov.¹

a) V prvom rade sa Nariadenie obmedzuje na pomery obsahujúce medzinárodný prvok. Nariadenie dopadá na prípady s medzinárodným prvkom a nie na prípady čisto vnútroštátne, tj. na prípady, ktoré žiadny vzťah k inému členskému štátu nemajú.

b) Ďalej je tu významná povinnosť sudcu použiť ustanovenia *ex officio*. Znamená to, že súd použije ustanovenia Nariadenia bez ohľadu na to, či sa strany na Nariadenie odvolávajú alebo nie. Súd je tak povinný skúmať svoju právomoc až na výnimky akým je prípad dohodnutej príslušnosti. Táto zásada sa významne dotýka doktríny „*non conveniens*“, ktorá dáva súdu anglosaského práva určitú možnosť uváženia vhodnosti, či nevhodnosti jeho príslušnosti.

c) Tretím prvkom je obmedzenie Dohovoru na veci občianske a obchodné. Výklad tohoto pojmu je snáď najdôležitejšou terminologickou otázkou a úzko súvisí s rozlíšením vzťahov súkromnoprávných a verejnoprávných. V záujme uniformity interpretácie by mala byť táto založená na spoločnom európskom základe. Ten je vytvorený nielen prihliadnutím k systematike a cieľom Bruselského Dohovoru samotného, ale vychádza i z celku všeobecných princípov národných právnych systémov. Judikatúra Súdneho dvoru hovorí (napr. Vo veci *Eurocontrol (C-29/76)*), že ak je účastníkom právneho vzťahu verejnoprávny subjekt, je treba

---

¹ Bericht zu dem Übereinkommen des Königreichs Dänemark, Irlands und des Vereinigten Königreichs Grossbritannien und Nordirland über dem Beitritt zum Übereinkommen über die gerichtliche Zuständigkeit und die Vollstreckung gerichtlicher Entscheidungen in Zivil- und Handelssachen Sofie zum Protokoll betreffend die Auslegung dieses Übereinkommen durch den Gerichtshof. Ďalej len P. Schlosser, Správa

skúmať, či tento subjekt v danej situácii vystupuje ako súkromnoprávna právnická osoba, alebo ako verejnoprávny orgán.¹

d) Posledným prvkom tak zostáva existencia negatívneho výpočtu otázok, ktoré do pôsobnosti Dohovoru nespádajú. Z pôsobnosti nariadenia sú vylúčené veci verejnoprávnej povahy. Pre vymedzenie nie je dôležitý druh konania, ale charakter vecí. Napr. správne veci môžu byť prejednávané i v civilnom konaní a preto čl. 1 odstraňuje pochybnosti tým, že výslovne vylučuje veci daňové, colné a správne.

Dôležité sú ďalej otázky vymedzené v čl. 1 II, ktoré by svojou povahou nemuseli byť vylúčené z dosahu aplikácie, ale otázky sú upravené väčšinou inými predpismi.

a) Jedná sa v prvom rade o otázky osobného stavu, spôsobilosti fyzickej osoby k právam a právnym úkonom, majetkové práva vznikajúce zo vzťahov manželských a z dedenia, vrátane dedenia zo závete. Dôvody vylúčenia z dosahu nariadenie vecí vymenovaných sú zjavné. Táto problematika sa natoľko odlišuje v jednotlivých štátoch, že hrozba častého užitia výhrady verejného poriadku je veľmi reálna.² *Nariadenie č. 1347/2000 o právomoci a uznaní a výkone rozhodnutí vo veciach manželských a vo veciach rodičovskej zodpovednosti za deti oboch manželov* (dne už je predpis zrušený nariadením č. 2201/2003) vo svojom čl. 1 vymedzuje svoju pôsobnosť a zahŕňa tak časť problematiky vo veciach osobného stavu. Čo sa týka termínu „majetkové práva vznikajúce zo vzťahov manželských“ a jeho výkladu je nutné uviesť, že judikatúra ESD zaraďuje majetkové právne vzťahy medzi manželmi, ktoré nemajú žiadnu súvislosť s existenciou manželstva do rozsahu nariadenia. ESD tak v rozhodnutiach potvrdzuje širokú interpretáciu Nariadenia.

b) Výpočet čl. 1 II pokračuje vylúčením konkurzov, vyrovnaní a podobných konaní spôsobilosti nariadenia. V tejto oblasti bolo vydané *nariadenie č. 1346/2000 o úpadkovom konaní*. Presné vymedzenie konaní, ktoré sú vylúčené z dosahu nariadenia sú vymenované v prílohe k nariadeniu, a to podľa jednotlivých štátov.

c) Ďalšou oblasťou kde sa nariadenie nepoužije je sociálne zabezpečenie. Sem zaraďujeme nároky, ktoré vyplývajú priamo zo vzťahu nositeľa sociálneho poistenia a

¹ Pozri Rozehnalová N., Týč V., Novotná M.: *Evropské mezinárodní právo soukromé*, AUB iuridica No. 206, MU Brno 1998, s. 164.

² Rozehnalová N., Týč V.: *Evropský justičný prostor*, MU Brno 2003, s. 186.

oprávnenej osoby. Pracovnoprávne nároky, ktoré vznikli vzhľadom k existencii pracovnej zmluvy, akými sú nároky z pracovného úrazu, či nároky na dovolenku do dosahu nariadenia spadajú.

d) Poslednou právnou oblasťou je rozhodcovské konanie, ktoré spadalo pod zámer článku 220 ZES, je však vylúčenou otázkou a do rozsahu vylúčenia spadá vedľa samotného rozhodcovského procesu i otázka platnosti rozhodcovskej doložky, konanie o zrušení rozhodcovského nálezu, doplnenie, uznanie a výkon rozhodcovského nálezu.

Priestorová pôsobnosť je vyjadrená v čl. 1 III a čl. 68 I. Nariadenie tak pôsobí v každom členskom štáte mimo Dánska. Z jeho pôsobnosti sú ďalej vyňaté výsostné oblasti členských štátov, ktoré sú na základe čl. 299 ZES s aplikačnej oblasti nariadenia vyňaté.

Časová pôsobnosť je stanovená tak, že nariadenie sa podľa čl. 66 použije len na konania začaté a listiny úradne vyhotovené alebo zaregistrované ako verejné listiny po nadobudnutí jeho účinnosti. Na žaloby podané pred okamžikom účinnosti nariadenia, platí v rámci svojej časovej pôsobnosti Bruselský Dohovor.¹

Výklad *osobnej pôsobnosti* úzko súvisí s kritériami pre určenie medzinárodnej právomoci a preto sa mu budeme venovať v kapitole 2.2., ktorá o právomoci pojednáva.

2.2 Všeobecné ustanovenia o právomoci. Alternatívna právomoc

Pri stanovení právomoci a príslušnosti súdu v sporoch s medzinárodným prvkom ide o určenie členského štátu, ktorý bude vo veci rozhodovať. Prvoradým cieľom nariadenia je práve regulácia medzinárodnej právomoci. Do vnútroštátnej príslušnosti súdov, tzn. určenia miestnej, vecnej a funkčnej príslušnosti súdu určitého štátu Nariadenie nezasahuje, až na výnimky v prípade miestnej príslušnosti a mimo prípadov, kde nie je príslušnosť súdu vo vnútroštátnom práve upravená. Jedná sa napríklad o spotrebiteľské spory.

Pre nariadenie je typická široká sústava kritérií a kombinovanie rôznych typov právomocí pri stanovení právomoci resp. príslušnosti.

---

¹ Hay P.: Prüfe dein Wissen: Internationales Privatrecht, Verlag C.H.Beck, München 2002, s. 12,13.

Všeobecné ustanovenia právomoci určujú jej základné určenie na základe základného kritéria, ktorým je *domicil*, ako pre osoby právnické tak pre osoby fyzické a znamená bydlisko, či sídlo. Odvracia sa tak od kritéria štátnej príslušnosti. Vzhľadom k tomu, že vnútorný trh je vnímaný i pre osoby ako priestor bez vnútorných hraníc, stratilo kritérium štátnej príslušnosti pre rovinu súkromnoprávnu svoje opodstatnenie. Pri zabezpečení jednej zo základných slobôd ES- voľného pohybu osôb - je totiž často štátna príslušnosť osoby náhodilá.¹

Význam termínu *domicil* ako základného termínu a jeho výklad, je otázkou, ktorá nie je zodpovedaná v Nariadení žiadnou konkrétnou definíciou, ale poskytuje všeobecné kolízne kritéria v článkoch 59 a 60, ktoré pomáhajú stanoviť rozhodný právny poriadok. Význam pojmu je preto značne rozdielny v jednotlivých národných úpravách. Termín *domicil* vôbec je českým právom nepoužívaný a použitie termínu „*bydlisko*“ pre osoby fyzické a termínu „*sídlo*“ pre osoby právnické je nám tak bližšie.

U osôb fyzických čl. 59 ponecháva v kompetencii štátu fóra, teda v štáte sídla súdu, ktorý o veci rozhoduje, určiť *domicil* podľa vlastného práva. To však v prípade, že osoba má zdanlivo *domicil* na jeho území. V prípadoch ostatných, Nariadenie odkazuje na právo toho členského štátu, kde sa predpokladá *domicil* osoby. U osôb právnických a osôb ďalších im na roveň postavených, je rozhodný čl. 60, ktorý spája určenie *domicilu* so štatutárnym sídlom alebo sídlom ústrednej administratívy alebo hlavným miestom podnikania.

Články 2- 4 nariadenia stanovujú niekoľko zásad pre všeobecné určenie právomoci. Osoby s *domicilom* na území členského štátu, ktorý je zároveň štátom fóra, majú byť pred súdmi tohoto štátu i žalované. Osoby s *domicilom* v členskom štáte, ktorý nie je štátom so sídlom súdu príslušného pre daný spor, môžu byť žalované v inom členskom štáte len podľa ustanovení oddielov 2 - 7 prvej časti Nariadenia. Nikdy nemôžu byť žalované na základe pravidiel stanovených v Prílohe I Nariadenia. Osoby s *domicilom* mimo ES, tzn. mimo teritoriálnu pôsobnosť nariadenia, podliehajú (s výnimkou prípadov výlučnej a dohodnutej právomoci) vnútroštátnym, národným pravidlám.

---

¹ Rozehnalová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 194.

Čo sa týka *personálnej pôsobnosti*, je rozšírená i mimo zmluvné štáty, t.j. i na osoby bez domicilu v členskom štáte. V prípade osoby žalujúcej je domicil nerozhodný. Takýto prípad však nie je v Dohovore ani v Nariadení výslovne uvedený. Potvrďuje to však judikatúra ESD (napr. rozhodnutie vo veci *C - 412/98 Group Josi Reinsurance Company SA v. Universal General Insurance Company*).

K všeobecným ustanoveniam o právomoci, nariadenie pridáva čl. 5-7, ktoré sú základom pre *alternatívne – fakultatívne* riešenie právomoci. Znamená to možnosť voľby žalobcu žalovať medzi čl. 2 a týmito ustanoveniami.

Čl. 5, ktorý využíva niekoľko kritérií pre určenie právomoci, sa stal predmetom sporov a revízií. Spornými sa nestali len samotné kritéria a ich výklad, predovšetkým čo sa týka určenia miesta plnenia, ale i použitie národných úprav pri stanovení miestnej príslušnosti. Tá tak mala byť určená už ustanoveniami Dohovoru resp. Nariadenia. Alternatívnosť pri určení právomoci je odôvodnená jednak užším vzťahom miesta k vzniknutému sporu, zásadou racionality a súvisí s požiadavkou čo najvyššej funkčnosti justície vo vzťahu k osobám.¹

a) Prvým a najdôležitejším kritériom čl. 5 je „*miesto plnenia*“. Snaží sa hlavne zjednodušiť východziu pozíciu strany sporu napr. v prípade keď druhá strana preloží svoje bydlisko do zahraničia a toto kritérium tak poskytuje možnosť žalovať v členskom štáte, v ktorom malo byť plnenie poskytnuté. Je tak konkurujúcim, zvláštnym, alternatívnym určením právomoci. Táto norma určí nie len medzinárodnú právomoc, ale súčasne stanoví vnútroštátnu príslušnosť súdu.

Nariadenie prinieslo rozsiahle zmeny v kritériu miesta plnenia oproti predchádzajúcej úprave, ktoré vyžadujú naplnenie hmotným a kolíznym právom. Oddelilo pracovné zmluvy a vytvorilo fikcie pri najdôležitejších zmluvách o predaji tovaru, teda kúpnej zmluvy a o poskytnutí služieb. Touto fikciou miesta plnenia je tak miesto, kam bol tovar dodaný, alebo mal byť dodaný a služby boli poskytnuté, alebo poskytnuté mali byť. Vo všetkých týchto prípadoch je možná dohoda o mieste plnenia, čo nesmieme zameniť s prorogáciou, pričom forma dohody o mieste plnenia nie je právne relevantná, pretože rozhodujúcim je toto miesto a nie dohoda.

---

¹ Pozri Rozehnalová N., Týč V.: *Evropský justičný prostor*, MU Brno 2003, s. 203,204.

V prípadoch, v ktorých je predmetom sporu platnosť zmluvy, je rozhodujúcim pre určenie právomoci rovnako miesto plnenia. Hovorí o tom početná judikatúra ESD, ktorá tak odstraňuje pochybnosti, ktoré by mohli viesť k paralelným konaniam alebo k vylúčeniu tohoto kritéria z púheho dôvodu spochybnenia platnosti zmluvy.

Ak nebolo dohodnuté predpokladané miesto plnenia a k plneniu ešte neprišlo nie je možné určiť právomoc bez dodatočného výkladu nariadenia. Judikatúra tu nachádza východisko v kolíznom práve, ktoré by malo určiť právo rozhodné a podľa neho určiť miesto plnenia. Potom je možné stanoviť právomoc. Ak súd konštatuje, že miestom plnenia nie je štát fóra, zastaví konanie, pretože pre rozhodnutie v danej veci nie je jeho právomoc daná.¹

Ďalšou spornou otázkou je, ktoré miesto plnenia pri vzájomnom plnení povinností je rozhodné. Podľa rozsudku *Shenavai v. Kreischer* (C- 266/85) je rozhodujúce plnenie zo zmluvy, ktoré je charakteristické. V danom prípade má tak prednosť dodanie stavebného plánu architekta pred zaplatením honoráru. Vedľajšie povinnosti tak sledujú povinnosť hlavnú.

Pre pojem „veci týkajúce sa zmluvy“ je rozhodný autonómny výklad bez návaznosti na vnútroštátny právny poriadok. Významnou je skutočnosť, keď medzi stranami je vzťah rovnako úzky, ako keby bol založený zmluvou. Napr. povinnosť peňažitého plnenia spoločníkov zo strany spoločníkov, stanovená interným aktom spoločnosti (C- 31/82 *Peters v. ZNAV*)

b) Druhým kritériom čl. 5 je „výživné“. Pre určenie právomoci týkajúcej sa výživného môže tak byť určujúci i domicil oprávnenej osoby, alebo jej obvyklý pobyt. Má tak byť zohľadnené jej slabšie sociálne postavenie voči povinnému. Podľa Schlosserovej správy Dohovor dopadá na všetky prípady, kedy je možné rozhodnutie označiť za rozhodnutie týkajúce sa výživného. Plnenie podľa Krophollera nemusí byť dokonca nutne periodické.

c) Kritérium miesta skutočnosti, ku ktorej prišlo alebo by mohlo prísť, ktorá zakladá nárok na náhradu škody podľa čl. 5 III zahrňuje nielen protiprávne jednanie, ale i vznik škody. Zahrňuje škody spôsobené leteckou dopravou, či rôznymi nebezpečnými zariadeniami. Pri výklade týchto ustanovení sú dôležité distančné delikty, pri ktorých sa

---

¹ Rozehnalová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 205.

miesto plnenia nezodpovedá s miestom následku, teda miestom kde škoda vznikla.¹ Podľa ESD sa môže poškodený rozhodnúť, či bude žalovať podľa miesta jednania, alebo podľa miesta následku. Jedná sa tak o kumuláciu kritérií. Príkladom pre toto jednanie je veľmi aktuálne znečistenie životného prostredia. Môže sa jednať i o porušenie autorských práv, či iných príbuzných práv pri rozhlasovom a televíznom vysielaní.

Výklad pojmu deliktný a kvasideliktný musí byť riešený autonómne a to vzhľadom na to, že ustanovenia nepredstavujú žiadny odkaz na právny poriadok členských štátov. ESD v rozhodnutiach uvádza, že právomoc podľa tohoto ustanovenia je daná pre žaloby, ktoré sa týkajú zodpovednosti žalovaného a u ktorých nejde o vec zmluvnú, ktorá by spadala pod čl. 5 I. Jedná sa teda o porušenie právneho predpisu. V prípadoch sporných, ktorými sú práve tie, kde prišlo kumulatívne ako k porušeniu zmluvy, tak k porušeniu právneho predpisu sú u typického príkladu spotrebiteľských zmlúv riešené špeciálnou úpravou.

Čo sa týka náhrady škody nepriamej, ktorá vznikla ako dôsledok škody priamej, spôsobenej inému subjektu, nie je možné vykladať nariadenie extenzívne. Nie je tu príčinná súvislosť medzi protiprávnym jednaním a vznikom škodnej udalosti, preto miesto jej vzniku nie je možné pokladať za „miesto kde došlo k škodnej udalosti“ v zmysle ustanovení nariadenia.

d) Čl. 5 IV súvisí s tretím bodom rozoberaného článku tým, že sa rovnako jedná o nároky na náhradu škody. Tu však súd rozhoduje o delikte na základe verejnoprávnej žaloby, spravidla v trestnoprávnom konaní. Nároky na náhradu škody alebo na navrátenie veci do pôvodného stavu môžu byť uplatnené v občianskoprávnom konaní, za podmienky, že to lex fori pripúšťa. Právomoc je tak daná bez ohľadu na domicil žalovaného.²

e) Vo veciach sporov týkajúcich sa činnosti pobočky, zastúpenia alebo inej organizačnej zložky môže byť právomoc určená i podľa bydliska pobočky, zastúpenia alebo organizačnej zložky (pobočky). Pobočka v danom prípade nie je právnickou osobou a jeho podriadená ústrediu, ktoré túto právnu subjektivitu má a má i svoje sídlo. Pod pobočky v zmysle čl. 5 V zaraďujeme útvary trvalej povahy, ktoré sú schopné viesť jednanie s tretími osobami. Musí sa jednať o spory týkajúce sa správy pobočky, ktoré musia vyplývať z úkonov vykonaných menom materskej spoločnosti a ktoré majú byť uskutočnené v štáte sídla

¹ Pozri Hay P.: Prüfe dein Wissen: Internationales Privatrecht, Verlag C.H.Beck, München 2002, s. 208.

² Rozehnalová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 209.

pobočky. ESD však svojou judikatúrou rozšíril dosah i na povinnosti splnené mimo štátu sídla v prípade *Lloyd'Register of Shipping*. Pre tento výklad vyznieva samotný text Nariadenia. Predpis by totiž nemal žiaden praktický význam, keby sa týkal len záväzkov, ktoré by boli splnené v štáte pobočky, pretože v tomto prípade, by sa žaloba mohla oprieť už o čl. 5 I.¹

Iným druhom zvláštnej alebo alternatívnej právomoci, je jej určenie *na základe vecnej súvislosti* podľa čl. 6, ktorý obsahuje ďalšiu radu možností. Zmyslom tejto úpravy je sústrediť, pokiaľ je to možné, dve alebo viac konaní, ktoré spolu úzko súvisia, k jednému sudcovi a do jedného konania. Týmto je možné zabrániť dvojitému posúdeniu veci v dvoch rôznych štátoch, posilniť tak jednotu rozhodovania a zároveň naplňovať požiadavku hospodárnosti.

a) Pokiaľ sú nároky navzájom natoľko súvisiace, že je vhodnejšie o nich konať a rozhodnúť spoločne, je možné dovoliť sa právomoci v štáte, v ktorom má domicil ktorýkoľvek zo žalovaných. Jedná sa o žaloby, ktoré ponúkajú spoločné rozhodnutie a koncentrujú tak konanie k jednému súdu. Definícia pre vecnú súvislosť obsiahnutá v Nariadení je však dodnes nejasná a jej určenie musí byť ponechané na jednotlivé prípady.²

b) Osobu s bydliskom území členského štátu je možné žalovať i ako tretiu osobu v konaní o záruke alebo ručení alebo v inom konaní súvisiacom s treťou osobou na súde, na ktorom sa vedie hlavné konanie, ak sa toto nezačalo výlučne s úmyslom vyňať ju z právomoci súdu, ktorý by inak mal právomoc rozhodnúť. Táto právomoc založená v súvislosti s intervenčnými a zaist'ovacími žalobami je napr. pre Nemeckú spolkovú republiku výslovne vylúčená. Rozhodnutia vydané na základe čl. 6 II však musia byť i v Nemecku uznané a vykonané.

c) Odsek III čl. 6 hovorí o právomoci založenej pri vzájomnom nároku vyplývajúcom z tej istej zmluvy alebo skutočnosti ako pôvodný nárok, ktorá sleduje konanie na súde, ktorý vedie konanie o pôvodnom nároku.

¹ Pozri Hay P.: *Prüfe dein Wissen: Internationales Privatrecht*, Verlag C.H.Beck, München 2002, s. 30,31.

² Hay P.: *Prüfe dein Wissen: Internationales Privatrecht*, Verlag C.H.Beck, München 2002, s. 33.

d) Štvrtou a poslednou možnosťou zvláštnej právomoci vo veciach súvisiacich je možnosť viesť konanie na súde členského štátu, na území ktorého sa nachádza majetok. Jedná sa o spory zo zmluvy, kedy by mohla byť žaloba spojená so žalobou o vecné právo proti tomu istému žalovanému. Rozhodujúce je miesto polohy nehnuteľnosti.

2.3. Zvláštna úprava právomoci v špecifických prípadoch

Nariadenie nadväzuje na Dohovor a rovnako rešpektuje zvláštnu úpravu slabšieho subjektu v prípadoch, kedy by mohlo prísť k zneužitiu ich slabšieho postavenia druhou stranou príslušného vzťahu. Slabšie postavenie vyplýva z vysokej obtiažnosti orientovať sa v odborných aspektoch. Pre tieto prípady je napríklad typické uzatváranie zmluvy pomocou formulárov, ktoré majú spravidla povahu adhézných zmlúv.¹ Nariadenie úpravu právomoci v špeciálnych prípadoch rozširuje (oproti predchádzajúcej) o úpravu právomoci vo veciach individuálnych pracovných zmlúv. Je to z dôvodu predošlej nerovnováhy medzi úpravou v kolíznej oblasti, obsahujúcej zvláštne ustanovenia ochraňujúce pracovníka, a úpravou v oblasti procesnej, kde neexistovala komplexná úprava. Táto špecifická úprava tak doplnila ustanovenia týkajúce sa určenia právomoci vo veciach poisťovacích a vo veciach spotrebiteľských zmlúv.

a) Články 8 až 14 Nariadenia obsahujú ustanovenia o právomoci *v poisťovacích veciach*, pričom ustanovenia čl. 4 a čl. 5 V dotknuté nie sú. Podľa zásad čl. 1 sú z úpravy vylúčené poisťovacie zmluvy, ktoré vznikli verejnoprávne a tie, ktoré spadajú do oboru sociálneho zabezpečenia. Jedná sa teda o úpravu súkromnoprávneho poistenia a to napr. o poistenie zdravia, života, nehôd, zodpovednosti a pod. Nie je rozhodujúce, či sa jedná o situáciu, kedy sa strana dobrovoľne a sama rozhodne poistenie uzavrieť, alebo situáciu, kedy zákon stanoví povinnosť uzavrieť zmluvu - typicky povinné ručenie v oblasti dopravy.² Z jej pôsobnosti sú však vylúčené spory medzi zaistovateľom a zaisteným, čo potvrdzuje i rozhodnutie ESD C- 412/98 vo veci *Group Josi*.

¹ Pozri Knappová M., Švestka J. a kol., Občanské právo hmotné I, ASPI, Praha 2002.

² pozri Micklitz H., Rott P.: *Vergemeinschaftung des EuGVÜ in der Verordnung Nr. 44/2001, IPRax 11/2001*, s. 329.

Čl. 9 a 10 sa týkajú žalôb proti poisťiteľovi. Poisťiteľ, ktorý má bydlisko v niektorom z členských štátov môže byť žalovaný u súdu členského štátu, v ktorom má bydlisko. Takýto poisťiteľ môže byť žalovaný i v mieste bydliska žalobcu, ak ten má bydlisko v členskom štáte a jedná sa o poisťníka, poisteného alebo oprávneného z poistenia. Ak sa jedná o poisťiteľa, tak bude žalovaný u súdu členského štátu, u ktorého bol žalovaný hlavný poisťiteľ. Pokiaľ poisťiteľ nemá bydlisko v členskom štáte, ale má pobočku, zastúpenie, alebo inú organizačnú zložku v jednom z členských štátov, tak pre spory vyplývajúce z činnosti týchto pobočiek, zastúpení, či organizačných zložiek, sa bude považovať za poisťiteľa s bydliskom v tomto členskom štáte. Bez ohľadu na bydlisko poisťiteľa je daná právomoc súdov toho štátu, kde prišlo k poistnej udalosti, ak sa jedná o poistenie zodpovednosti alebo nehnuteľnosti. To isté platí, ak je hnutel'ný a nehnuteľný majetok krytý rovnakou poistkou a obidva druhy majetkov boli poškodené tou istou udalosťou. V prípade poistenia zodpovednosti je rovnako daná podľa čl. 11 príslušnosť súdu, ktorý prejednáva žalobu poškodenej osoby voči poistenému, ak to dovoľuje právo štátu, ktorému prislúcha táto právomoc.

Pokiaľ je žalobcom poisťiteľ úprava právomoci bude samozrejme iná a tej sa týka práve čl. 12. Poisťiteľ tak môže žalovať len pred súdmi členského štátu, kde má žalovaný bydlisko a to bez ohľadu na to, či je žalovaný poisťníkom, poisteným alebo oprávneným z poistenia. Ustanovenia tretieho oddielu, teda oddielu týkajúceho sa vecí poistenia, neukracujú od možnosti uplatniť vzájomný nárok na súde, na ktorom sa koná konanie o pôvodnom nároku. Úprava alternatívnej právomoci podľa čl. 6 III, tak zostáva nedotknutá.

Ochrana slabšej strany v súvislosti s *dohodou o právomoci* resp. príslušnosti je príčinou obmedzení vymenovaných v čl. 13. Sú tu stanovené striktné podmienky, ktoré sú podstatne nevýhodnejšie pre poisťiteľa ako silnejší subjekt. Neobmedzene sú prípustné dohody o právomoci týkajúce sa lodnej, leteckej dopravy a ďalších veľkých rizík, podľa čl. 13 V a 14.

b) Nerovné postavenie subjektov *spotrebiteľských zmlúv* berú na vedomie ustanovenia čl. 15 a 17 a stanovujú tak špecifickú úpravu pre určenie právomoci. Jedná sa o spory zo zmlúv, ktoré uzavrela osoba spotrebiteľa. Kto je spotrebiteľom a jeho definícia obsiahnutá v čl. 15 je dôležitou súčasťou úpravy, práve kvôli nejednoznačnosti tohto pojmu. Spotrebiteľom je tak osoba, ktorá uzatvára zmluvy, ktoré nie je možné považovať za súčasť ich podnikania alebo povolania. Osoba tak musí byť konečným užívateľom vecí a sama sa

zúčastniť zmluvného procesu. Predpokladá sa, že spotrebiteľ je osoba neznalá svojich práv a ako taká je v inom postavení ako predávajúci. Preto rovnako osoba, ktorá uzatvára zmluvu za účelom budúceho obchodu a teda ešte v dobe uzavretia zmluvy podnikanie nezahájila, už spotrebiteľom nebude. Rozhodnutie vo veci *Francesco Benincasa v. Dentalkit Srl (C-269/95)* dospieva k tejto interpretácii teleologickým výkladom.

Čo sa týka vecného vymedzenia pôsobnosti úpravy nejedná sa o všetky typy spotrebiteľských zmlúv, ale predovšetkým sa úprava týka zmlúv o predaji tovaru na splátky, alebo zmlúv o úveroch splatných v splátkach, alebo zmlúv o akejkoľvek inej forme úveru, určeného k financovaniu kúpy tovaru podľa čl. 15 I a) a b).

Výklad pojmu predaj na splátky je treba riešiť s ohľadom na účel Nariadenia a na všeobecné poňatie tohto inštitútu v právach členských štátov. Splátkový predaj je tak transakciou, v ktorej je cena uhradená niekoľkými platbami alebo ktorá je spojená s ďalšou zmluvou o financovaní kúpy resp. tejto transakcie.¹

K týmto zmluvám bola Nariadením pridaná generálna klauzula vyjadrená v písmene c) čl. 15 I, ktorá vlastne zahŕňa i zmluvy uvedené pod a) a b) čl. 15 I. Podľa tohoto oddielu tak bude určená právomoc i prípadoch ostatných, kedy bola zmluva uzavretá osobou, ktorá vykonáva v členskom štáte spotrebiteľovho bydliska činnosť podnikateľskú alebo obchodnú, alebo akýmkoľvek spôsobom smeruje takéto činnosti do tohto členského štátu alebo viacerých členských štátov vrátane tohto členského štátu a zmluva spadá do rozsahu týchto činností. Toto ustanovenie zasahuje široký okruh prípadov. Pri elektronických obchodoch, kde má podnikateľ aktívnu webovú stránku a fyzicky sa neobjaví na území miesta bydliska spotrebiteľa, bude čl. 15 uplatňovať svoju pôsobnosť. V prípade púhej reklamy a čisto pasívnej webovej stránky nepôjde o výkon podnikateľskej činnosti a teda sa ani neuplatní čl. 15 I c).²

Pokiaľ druhá žalovaná strana, s ktorou spotrebiteľ vstupuje do zmluvy, nemá bydlisko v členskom štáte, platí pre túto situáciu rovnako ako v prípade zmlúv poisťovacích domnienka bydliska na území členského štátu, kde má žalovaná strana svoju pobočku, zastúpenie alebo inú organizačnú zložku a spor vznikol z ich činnosti. Z pôsobnosti čl. 15 sú

¹ Rozehnalová N., Týč V., Novotná M.: *Evropské mezinárodní právo soukromé*, AUB iuridica No. 206, MU Brno 1998, s. 184.

² Pozri Micklitz H., Rott P.: *Vergemeinschaftung des EuGVÜ in der Verordnung Nr. 44/2001*, IPRax 11/2001, s. 311.

v odseku III vylúčené zmluvy prepravné. Výnimkou sú však zmluvy, pri ktorých je za paušálnu cenu poskytovaná preprava a ubytovanie. S touto definíciou sa prekrývajú paušálne cestovné zmluvy v zmysle *smernice 90/314/EHS*, ktorá nesie ich meno.

Podľa ustanovení čl. 16 I môže spotrebiteľ žalovať druhú stranu s bydliskom v jednom členskom štáte, jednak pred súdmi tohoto členského štátu, alebo pred súdmi členského štátu bydliska spotrebiteľa. Prvá alternatíva stanoví len medzinárodnú právomoc a je nutné vždy použiť ustanovenia národných procesných predpisov, naproti tomu druhá varianta určí i miestnu príslušnosť súdu.¹ Čl. 15 na právo uplatniť vzájomný nárok na súd, kde sa koná podľa tohoto oddielu o pôvodnom nároku nedopadá.

V prípade, že žalovanou stranou je spotrebiteľ, môže byť ten žalovaný len na základe čl. 16 II pred súdmi členského štátu, v ktorom má svoje bydlisko Tieto ustanovenia upravujú len medzinárodnú právomoc a miestna príslušnosť tak bude stanovená národnými predpismi medzinárodného práva procesného alebo analogicky ako je to napr. podľa práva nemeckého.

V rámci ochrany spotrebiteľa sú *dohody o právomoci* resp. príslušnosti podobne ako pri poisťovacích zmluvách prípustné len v obmedzenej miere. Takéto dohody sú možné len po vzniku sporu a dodatočnú právomoc umožňujú poskytnúť len spotrebiteľovi. Toto ustanovenie bráni v rámci formulárovej zmluvy využiť doložku, ktorú menej skúsená strana môže prehliadnuť. Čl. 17 III sa týka čisto vnútroštátnych prípadov, kedy spotrebiteľ a jeho zmluvný partner majú svoje bydlisko alebo obvyklý pobyt v tom istom členskom štáte a dohodnú si príslušnosť súdu tohto členského štátu. Čl. 17 III sa aplikuje práve vtedy, keď jedna strana svoje bydlisko alebo obvyklý pobyt zmenia a preložia ho z prorogovaného štátu. Tým sa spor stane sporom s medzinárodným prvkom a nastáva situácia, ktorú predpokladá toto špeciálne ustanovenie.² Ustanovenia o prorogácii, či derogácii sú reguláciou, ktorá musí spĺňať i všeobecné podmienky uvedené v čl. 23.

c) Piaty, v Nariadení nový oddiel, týkajúci sa právomoci vo veciach *individuálnych pracovných zmlúv* obsahuje rovnako ako špeciálne úpravy predošlých dvoch oddielov, ustanovenie o nedotknutí čl. 4 a čl. 5 V ustanoveniami tohto oddielu. Ďalšou zhodnou

¹ Nagel H., Gottwald P.: Internationales Zivilprozessrecht, Aschendorf Rechtsverlag, Münster 2002, s. 123.

² Pozri Nagel H., Gottwald P.: Internationales Zivilprozessrecht, Aschendorf Rechtsverlag, Münster 2002, s. 124.

úpravou je domnienka bydliska, ktorá v tomto prípade je daná v členskom štáte, v ktorom má zamestnávateľ, ktorý uzavrel s pracovníkom pracovnú zmluvu, pobočku, zastúpenie alebo inú organizačnú zložku a jedná sa o spory z ich činností. Samozrejme táto domnienka platí, len ak zamestnávateľ nemá bydlisko v členskom štáte.

Zmysel úpravy vyžaduje lepšie postavenie zamestnanca. Zamestnanec má tak na výber možnosť žalovať v štáte, kde má bydlisko a v štáte, kde obvyčajne vykonáva svoju prácu, alebo u súdu miesta, kde ju vykonával naposledy. Pokiaľ ju však vykonáva alebo vykonával vo viacerých štátoch, má možnosť žalovať len pred súdom štátu, v ktorom sa nachádza alebo sa nachádzala prevádzka, ktorá zamestnanca najala. Miestom, kde zamestnanec obvyčajne vykonáva svoju prácu je stredisko pracovných operácií, a to z pohľadu všetkých podstatných skutočností vrátane úradovne, plánovania a návratu zo zahraničnej služobnej cesty. Pre spory z pracovných zmlúv je daná zvláštna právomoc len pre žaloby proti zamestnávateľom a netýka sa žalôb opačných. Pre tie platia všeobecné ustanovenia o právomoci čl.2. Ďalším odlišením od ustanovení o zmluvách poisťovacích a zmluvách spotrebiteľských je, že porušenie právomoci v tomto oddieli predvídanej, nie je dôvodom pre odoprenie uznania súdnych rozhodnutí a ich výkon podľa čl. 35 I.

Znovu je tu možnosť prorogácie a to po vzniku sporu alebo v prospech zamestnanca. Naopak zamestnávateľ môže preniesť konanie pred súdy členského štátu, kde má zamestnanec bydlisko.

K ochrane zamestnanca, ktorý bol štátom EU vyslaný na prácu do iného členského štátu, stanoví čl. 6 príslušnej *smernice 96/71/ES* doplnenie možnosti pre zamestnanca, žalovať pred súdmi štátu, kde bol na túto prácu vyslaný alebo je vyslaný. Nariadenie umožňuje takéto špeciálny predpis na základe čl. 67.¹

2.4. Výlučná právomoc

---

¹ Pozri Nagel H., Gottwald P.: Internationales Zivilprozessrecht, Aschendorf Rechtsverlag, Münster 2002, s. 126.

S prihliadnutím k právnomu základu, ktorý je v čl. 22 a 23 Nariadenia, môžeme rozlíšiť dva druhy výlučnej právomoci.

- Jedná sa o právomoc, ktorá je výlučne *daná podľa čl. 22* v piatich možných predmetoch sporu a to v súvislosti s ich úzkym vzťahom s určitým miestom. Tieto potom potláčajú všeobecné ustanovenia o právomoci podľa čl. 2 ako i zvláštne ustanovenia o právomoci, či ustanovenia podľa čl. 24, kedy sa účastník dobrovoľne zúčastní sporu.

- Druhou variantou výlučnej právomoci je právomoc súdu, či súdov *založená dohodou* strán zmluvy hlavnej.

Pokiaľ národné právne poriadky v európskom justičnom priestore obsahujú vlastné a ďalšie prípady výlučnej právomoci resp. príslušnosti, ktoré sa vylučujú s úpravou Nariadenia, nebudú aplikované.¹ Nutné je však poznamenať, že nariadenie stanoví len medzinárodnú právomoc a v tomto prípade, bude miestna príslušnosť určená podľa noriem práva vnútroštátneho, teda autonómne. Jedná sa teda o výlučné rozhodnutie o právomoci súdov niektorého z členských štátov. Pri úvahe o riziku vnútroštátneho určenia výlučnej právomoci musíme konštatovať, že táto cesta by mohla viesť k zbytočným konaniam v jednom štáte, ktoré boli už vedené v inom štáte a nie je tak možné ani uznať rozhodnutie príslušného súdu. Konanie takto zahájené je z pohľadu orgánov štátu, ktorý založil pre určitý okruh prípadov výlučnú právomoc svojich orgánov, z právneho hľadiska považované za neexistujúce. To isté sa týka účinkov hmotnoprávnej oblasti, pokiaľ ide o beh premlčacej, či prorogačnej lehoty.² Jedinou istotou je tak unifikácia a v našom prípade je rozhodným predpisom Nariadenie.

Mnoho ustanovení Nariadenia úzko súvisí s čl. 22. Je nutné ich aspoň v krátkosti spomenúť. Je to čl. 25, ktorý stanoví povinnosť súdov konštatovať svoju „neprávomoc“, tam kde je daná podľa čl. 22 výlučná právomoc niektorého zo súdov. Časť úpravy Nariadenia týkajúca sa uznania a výkonu rozhodnutia musí dbať o to, či súd nevydal rozhodnutie bez medzinárodnej právomoci podľa čl. 22, pretože také rozhodnutie nemôže byť ani uznané ani vykonané. Čl. 29 myslí na možný konflikt výlučných právomocí. U unifikovaných úprav síce

¹ Nagel H., Gottwald P.: Internationales Zivilprozessrecht, Aschendorf Rechtsverlag, Münster 2002, s. 143.

² Rozehnalová N., Týč V., Novotná M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, AUB iuridica No. 206, MU Brno 1998, s. 185.

možný je, ale je veľmi vzácny. V súlade s týmto článkom, tak každý ďalší súd s výlučnou právomocou konanie odmietne. Proces sa tak bude konať u súdu, kde bolo konanie zahájené najskôr.

Predtým ako zhodnotíme jednotlivé kritéria pre určenie výlučnej právomoci, je nutné uviesť, že *personálny dopad* Nariadenia pri úprave výlučnej právomoci sa môže týkať i osôb bez bydliska v členskom štáte a zároveň štátnej príslušnosti členského štátu.¹

Jednotlivých prípady výlučnej právomoci sú:

a) Prípady podľa čl. 22 I, kedy predmet sporu bude súvisieť *s vecnými právami k nehnuteľnosti, alebo sa bude jednať o nájom nehnuteľnosti*. Právomoc súdu sa bude viazať na polohu nehnuteľnosti. Dôvodom je blízkosť súdu k miestu polohy nehnuteľnosti, čo súvisí s ľahším vecným posúdením prípadu. Právnym dôvodom je predovšetkým význam verejnoprávnych noriem, ktorých dôkladnou znalosťou a súčasne znalosťou prípadných zvyklostí takéto súdy disponujú. V súvislosti s predmetom sporu podľa tohoto ustanovenia totiž úzko súvisia normy týkajúce sa zápisu do registru nehnuteľností, hľadanie a vyhľadávanie v týchto registroch a ich rešpektovanie, vrátane otázok ochrany verejného záujmu.²

Významnou v tejto súvislosti zostáva otázka interpretácie termínu vecná práva k nehnuteľnosti a nájom nehnuteľnosti. ESD sleduje vo svojich rozhodnutiach predovšetkým odlišenie vecných práv ako práv pôsobiacich erga omnes oproti iným právam. Zviazanosť s miestom polohy veci je v týchto prípadoch výraznejšia než v iných. V rozhodnutí *Reichert v. Dresdner Bank (C- 115/88)* Súdny dvor konštatuje, že výlučná právomoc by mala slúžiť k tomu, aby súd miesta, kde sa nehnuteľnosť nachádza, mohol lepšie vecne zhodnotiť situáciu, a použiť tak príslušné právne normy a ďalšie právne pravidlá známe miestu polohy nehnuteľnosti. Do sféry pôsobnosti tohto ustanovenia tak spadajú žaloby, ktorých predmetom je existencia veci, vlastníctvo, držba, či trvanie iných vecných práv a ich zmyslom je nositeľovi týchto práv zaistiť ochranu.

¹ Rozehnalová N., Týč V., Novotná M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, AUB iuridica No. 206, MU Brno 1998, s. 186.

² Rozehnalová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 244.

Vecný obsah sporov v súvislosti s nájmom nehnuteľnosti je nutne vykladať zúžene. Obsahom spadajúcim pod tento termín je náhrada škody, spory v súvislosti s výkladom či existenciou zmluvy, či opustenie prenajatej nehnuteľnosti. V prípade, že sa dve nehnuteľnosti nachádzajú na území dvoch členských štátov a spolu nesusedia. I keby sa jednalo o prípad pokrytý jednou zmluvou, bude daná právomoc vždy toho štátu, kde sa konkrétna časť nehnuteľnosti nachádza. V spore *Scherrens v. Maenhout (C-158/87)* vznikla práve táto otázka. Pán Scherrens žaloval totiž platnosť leasingovej zmluvy, ktorá sa týkala ako nehnuteľností nachádzajúcich sa v Belgicku, tak nehnuteľností nachádzajúcich sa v Holandsku a to tým spôsobom, že podal žaloby na súdy oboch štátov. Mohlo tak prísť k rozporu týchto rozhodnutí a pozitívnemu konfliktu právomoci resp. k porušeniu výlučnej právomoci a tak k nerelevantnému rozhodnutiu. ESD v konaní o predbežnej otázke hore uvedenú tézu potvrdil a súčasne uviedol, že keby pozemky navzájom susedili a súčasne by vlastníctvo bolo jasne situované do jedného zo štátov, právomoc súdu by bola založená u súdu tohoto štátu.

Prípady *krátkodobého nájmu* nehnuteľností za účelom rekreácie, kedy vlastník a nájomca sú z toho istého členského štátu a nehnuteľnosť sa nachádza na území štátu iného bol už 3. prístupovým Dohovorom v roku 1989 a Luganským Dohovorom prijatý ako výnimka. Ustanovenie Nariadenia túto úpravu prebralo a stanovilo podmienky, kedy je možné odchyliť sa od miesta polohy nehnuteľnosti a príslušnými budú súdy podľa bydliska žalovaného. Je to v prípade ak nájomcom je fyzická osoba a spolu s prenajímateľom majú bydlisko v tom istom členskom štáte. Zároveň sa musí jednať o dočasné užitie na dobu šiestich po sebe idúcich mesiacov. Sú to teda kumulatívne podmienky, pri ktorých je treba si všimnúť zohľadnenie spotrebiteľskej oblasti, keď prenajímateľom môže byť i osoba právnická. U Luganského Dohovoru nemusia mať zmluvné strany bydlisko v tom istom členskom štáte. Žiadna zo strán ho však nemôže mať v štáte, kde sa nehnuteľnosť nachádza.

b) Podľa čl 22 II sa jedná o prípady kedy je predmetom konania *platnosť zriadenia, neplatnosť alebo zánik obchodných spoločností, iných právnických osôb, alebo združení fyzických a právnických osôb, alebo platnosť rozhodnutí ich orgánov*. V týchto prípadoch je daná výlučná právomoc sídla spoločnosti, právnických osôb, či združení. Jedná sa o otázky, ktoré úzko súvisia práve s miestom sídla a prispievajú tak k zaisteniu právnej istoty, či naplneniu požiadavku formálnej publikácie.

c) Čl. 22 III stanoví výlučnou pravomoc, která náleží soudom štátu, kde je vedený register, v prípade, že predmetom žaloby je *zápis do verejného registra*, tzn. obchodného registra, pozemkovej knihy atď. Tieto prípady žalôb nepriamo rozširujú samotný predmet úpravy Nariadenia. Veci správne sú síce podľa čl. 1 vyňaté, avšak súdny prieskum rozhodnutí správnych orgánov sa vo vymedzených prípadoch dotýka i predmetu úpravy a rozširuje ju.¹ Predmet žaloby sa netýka materiálnych účinkov zápisu.

d) Predmetom súdneho prieskumu rozhodnutí a postupu správneho orgánu sa týka i výlučná pravomoc zverená výhradne sudu štátu, v ktorom správne konanie prebehlo alebo prebieha podľa čl. 22 IV. Jedná sa o prípady, kedy bola podaná žiadosť o ochranu alebo registráciu, alebo v ktorom sa ochrana alebo registrácia poskytli. Sú to prípady *registrácie a platnosti patentov, ochranných známk, priemyselných vzorov alebo iných práv*, ktoré sa musia registrovať alebo u ktorých sa musí žiadať o ochranu.

e) Posledným prípadom výlučnej pravomoci sú prípady, kedy má byť rozhodnutie nútene vykonané, čo súvisí s teritoriálnou obmedzenosťou súdnej moci štátu, ako jednej z troch hlavných zložiek štátnej moci. Výlučná pravomoc tak náleží členskému štátu, kde bolo alebo malo byť rozhodnutie vykonané.

2.5 Pravomoc dohodnutá stranami

Autonómia vôle dovoľuje stranám stanoviť akým spôsobom sa bude postupovať v prípade sporu v určitej veci, ktorý medzi nimi môže vzniknúť. Okrem tohto alternatívneho riešenia sporu je účastníkom právneho vzťahu daná možnosť ovplyvniť miestnu príslušnosť alebo dokonca stanoviť medzinárodnú pravomoc súdu iného štátu. Inštitút takejto dohody obsahuje ako prvky hmotnoprávne, tak prvky procesnoprávne. Keďže sa pohybujeme v oblasti medzinárodného práva súkromného, bude obsahovať i prvky kolízneprávné.

V praxi môžu tieto dohody vyzeráť, buď to v podobe samostatnej dohody strán popri zmluve hlavnej, alebo ako jedna z doložiek obsiahnutých v hlavnej zmluve. Z hľadiska

---

¹ Pozri Rozehnalová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 242.

frekvencie použitia v praxi, rovnako ako je tomu u rozhodcovského konania nadobúda forma doložky ako samostatnej dohody v rámci zmluvy hlavnej prevahu.¹

Možnosť dohody právomoci, ktorú stranám právo poskytuje má radu výhod. V prípade kedy je prorogačná zmluva prepojená s dohodou o zvolenom práve, umožňuje umiestniť prípad v oblasti transnacionálneho práva do oblasti teritoriálnej pôsobnosti určitého právneho poriadku. V prípade, že tieto dohody nie sú takto prepojené, môžeme (pri prevažujúcej zásade použitia kolíznych noriem štátu fóra) predvídať pre daný právny vzťah, rozhodný právny poriadok. Vzhľadom na to, že vieme ktorému štátu na základe dohody strán náleží právomoc rozhodnúť prípadný spor, dá sa uvažovať i o dopade verejnoprávnych noriem na posudzované právne vzťahy. Dohodnutá právomoc umožňuje taktické úvahy pre obe strany, ktoré môžu súvisieť i so samotným výkonom rozhodnutia a jeho zjednodušením, hlavne v prípadoch kedy neexistuje žiadna dohoda medzi jednotlivými štátmi. Ďalšou výhodou môže byť i zabránenie zmenám, ktoré by veľmi mohli ovplyvniť proces a predídanie neočakávaným založeniam právomoci. Napr. v súvislosti so zmenou bydliska, premiestnením majetku a pod.²

Rozlišujeme zmluvy derogačné (*derogatio fori*) a prorogačné (*prorogatio fori*). Jedná sa tu tak o negatívne vymedzenie právomoci, kedy dochádza k derogácii právomoci súdu jedného alebo viacerých štátov a o vymedzenie pozitívne, kedy je prorogovaná právomoc súdu alebo i miestna príslušnosť súdu určitého štátu.

Význam dohôd o príslušnosti je veľký, pričom zmluvy s medzinárodným prvkom takúto dohodu väčšinou obsahujú. Napomáhajú tak právnej istote a zabraňujú konkurenčnej právomoci, stanovením právomoci výlučnej a odstraňujú neistotu o aplikovanom práve.³ Nariadenie v čl. 23 stanoví podmienky pre uzavretie takýchto dohôd:

a) Podľa nariadenia sa dohody musia vzťahovať na určitý právny vzťah, ktorý už existuje alebo ešte len v budúcnosti vznikne. Musí však byť *dostatočne individualizovaný*. V

¹ Rozehnalová N., Týč V., Novotná M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, AUB iuridica No. 206, MU Brno 1998, s. 193.

² Pozri Rozehnalová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 256,257.

³ Pozri Hofmann B., Thorn K.: Internationales Privatrecht, Verlag C.H.Beck, München 2002, s. 609.

rámci dlhodobých obchodných vzťahov môžu strany uzavrieť i generálnu dohodu pre obchody určitého druhu. Podľa čl. 23 môže byť určená konkrétna miestna príslušnosť súdu členského štátu. Postačí však dohoda, ktorá právomoc fixuje na jeden štát a určenie vnútroštátnej príslušnosti tak bude ponechané na národné procesné právo. Je prípustné dohodnúť právomoc i alternatívne vo viacerom členských štátoch.¹

b) Právomoc je podľa výslovného určenia koncipovaná ako *výlučná*. Jedná sa však o oslabenú výlučnosť. Dohodnutá právomoc musí byť rešpektovaná súdmi iných členských štátov podľa čl. 27. Súd nie je povinný prehlásiť svoju nepríslušnosť z úradnej moci. Nariadenie však umožňuje podať litispendenčnú námietku. V prípade nerešpektovania dohodnutej právomoci nasleduje i neuznanie rozhodnutia.

c) Nami rozoberaný predpis upravuje problematiku neúplne a vo svojich ustanoveniach zasahuje do vonkajších podmienok platnosti, niektorých vnútorných podmienok platnosti a problematiky účinku dohôd. Niektoré otázky týkajúce sa vnútorných podmienok tak zostali nezasiahané.

Konkrétne ide o otázky týkajúce sa vlastnej zmluvy, pokiaľ ide o vôľu strán a uzatváranie súhlasu. Vzhľadom k autonómii procesných dohôd by mala byť *otázka doložky* zaradenej do zmluvy hlavnej, *posudzovaná samostatne* a takisto nie je vylúčené, že kým obsah zmluvy hlavnej spochybňovaný nebude, bude spochybňovaná platnosť dohody kvôli nedostatku konsenzu.²

d) Dohoda nesmie byť v rozpore s niektorými ustanoveniami nariadenia. Jedná sa o výlučnú právomoc podľa čl. 22 a o špeciálnu úpravu resp. obmedzenia týkajúce sa dohôd v prípadoch poisťovacích zmlúv, spotrebiteľských zmlúv a v prípadoch individuálnych pracovných zmlúv. Zohľadnenie slabšieho postavenia jednej zo strán v sporoch so špeciálne upravenou právomocou tak nachádza svoj odraz i v čl. 23.

e) *Vecný rozsah dohody* je obmedzený jednak v čl. 1 a môže sa tak týkať len občianskych a obchodných vecí. Toto vymedzenie musí byť ešte obmedzené existenciou

---

¹ Pozri Nagel H., Gottwald P.: Internationales Zivilprozessrecht, Aschendorf Rechtsverlag, Münster 2002, s. 128.

² Pozri Rozehnalová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 260.

medzinárodného prvku vo vymedzených vzťahoch a s obmedzením sa výlučne na členské štáty. Vymedzenie medzinárodného prvku v samotnom nariadení obsiahnuté nie je. Existenciu medzinárodného prvku je nutné teda skúmať v každom jednotlivom prípade. Na niektoré prípady však odpoveď jasná nie je. Nevylučuje sa ani situácia, kedy osoby majú síce bydlisko v jednom štáte, avšak spor sa týka vzťahu situovaného do zahraničia a tým získava medzinárodný prvok.

f) Inou otázkou je obsah prorogačnej dohody v rámci *štatútu spoločnosti* v súvislosti s jednotlivými spormi akcionárov a spoločnosti. Platnosť takejto doložky je závislá na národných právnych poriadkoch, s ktorými musí byť v súlade. Formálne požiadavky čl. 23 a ich dosah na spory akcionárov zo spoločnosti sú dané však až vtedy, ak je štatút spoločnosti verejne prístupný. V tomto prípade je teda autonómna interpretácia nahradená národnými právnymi poriadkami. Dôvodom je hlavne, že povaha štatútu je v jednotlivých členských štátoch rozdielna. V niektorých totiž vychádza zo zmluvnej povahy, v iných z normatívnej a v ďalších ide o inštitút *siu generis*.¹

g) Otázka *osobnej pôsobnosti* čl. 23, predstavuje výnimku z osobného dosahu Nariadenia upravenom v čl. 2., ktorý vymedzuje svoju pôsobnosť na osoby, ktoré majú bydlisko na území členského štátu a rozhodujúcu pozíciu tu má osoba žalovaného. Čl. 4 I hovorí o výnimke z pozície bydliska na území členských štátov práve pre čl. 23. Pokiaľ žalovaný nemá bydlisko a na území členského štátu, bude právomoc posudzovaná podľa národného práva. Hovorí však o pozícii žalovaného a skutočnosť, že v dobe uzavretia dohody nie je zjavné, akú rolu môže strana v budúcom spore hrať, prináša pochopiteľné problémy pre účastníkov právneho vzťahu.

Pre vznik dohody podľa Nariadenia je nutné, aby aspoň jeden účastník právneho vzťahu mal v dobe uzavretia zmluvy bydlisko v členskom štáte. Rovnako pri zmluvách, ktoré majú viacero účastníkov, postačí, ak aspoň jeden účastník bude mať bydlisko v členskom štáte.² Čl. 23 nerozlišuje však pozíciu žalovaného a žalobcu. Prorogačné účinky dohody dvoch strán, z ktorých žiadna nemá bydlisko na území členského štátu, budú posúdené podľa

¹ Pozri Rozehnalová N., Týč V.: *Evropský justičný prostor*, MU Brno 2003, s. 262.

² Pozri Schlosser P., *EU- Zivilprozessrecht*, Verlag C.H.Beck, München 2003, s. 152.

národného práva daného členského štátu. Právomoc súdu členského štátu tak môže byť daná v prípade, že vybrané súdy či súd svoju právomoc odmietli podľa čl. 23 III..

Ak účastníci majúci bydlisko v členskom štáte zjednú dohodu, ktorá stanoví právomoc súdu, ktorý nenáleží žiadnemu z členských štátov, tak sa čl. 23 neuplatní. Zložitejšia je situácia, kedy majú obe strany bydlisko na území členských štátov a zjednú si súd tretej krajiny - mimo členské štáty. Odpoveď je nejasná a ponúkajú sa dve možnosti. Buď to súd členského štátu bude dohodu o derogácii a prorogácii ignorovať, alebo dohody, ktoré nepodliehajú čl. 23 budú ponechané na posúdenie podľa národného práva.¹

h) Účastníci právneho vzťahu môžu zjednať dohodu *vo forme písomnej, ústnej, ktorá je písomne potvrdená, vo forme, ktorá je v súlade s praxou, ktorú účastníci medzi sebou zaviedli, a v medzinárodnej obchodnej forme, ktorá je v súlade so zvyklosťami, ktoré účastníci medzi sebou zaviedli, ktoré sú alebo majú byť účastníkom zmluvy známe*. Dôkazné bremeno dodržania formálnych požiadaviek leží na žalobcovi pred prorogovaným resp. na žalovanom pred derogovaným súdom.

1) *Písomná forma* je dodržaná, ak je dohoda obsiahnutá v jej ponuke a v jej potvrdení. Tieto potvrdenia zároveň nemusia byť podpísané a účastníci ani nemusia použiť ten istý jazyk. Nie je však postačujúce púhe pripojenie obchodných podmienok k zmluvnému návrhu. Postačuje však ak zmluva jasne a viditeľne odkazuje na obchodné podmienky, ktoré túto dohodu o právomoci obsahujú. Musí teda existovať jasná a preukázateľná dohoda na začlenenie externého dokumentu, ktorým môžu byť práve obchodné podmienky začlenené do zmluvy hlavnej. Postačí ak je klauzula obsiahnutá v obchodných podmienkach, ktoré sú pripojené k potvrdeniu objednávky, ktoré je zákazníkom podpísané. Odkaz jednej strany na obchodné podmienky nestačí. Nie je ani postačujúce, ako potvrdil ESD v prípade *Estasis Salotti v. Ruwa (C-24/76)*, mať procesnú doložku len vytlačenú v rámci obchodných podmienok na zadnej strane formulára bez doložky pred podpisom začleňujúcim ju výslovne do zmluvy. Postačí však odkázať na iný dokument, kde boli tieto doložky do nej výslovne začlenené. V prípade, kedy písomná dohoda zanikne sa a účastníci právneho vzťahu pokračujú na základe jej obsahu v ďalšom plnení, sú formálne požiadavky podľa čl. 23 splnené, ak je ústne predĺženie písomnej dohody podľa rozhodného národného práva účinné.

---

¹ Pozri Rozehnalová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 266.

Písomnej forme stoja zároveň stanovy, ktoré sú prijaté akciou spoločnosťou. Tam obsiahnutá klauzula o právomoci pre spory vzniknuté medzi akciou spoločnosťou a akcionármi je záväzná pre všetkých akcionárov, bez ohľadu na to, či títo s klauzulou súhlasili.¹ Ak bola právomoc pre súd, či súdy určitého členského štátu zvolená listinou zriaďujúcou poručený fond (trust), zriaďovatelia, správcovia alebo oprávnení budú týmito trustovými podmienkami viazaní a právomoc (príslušnosť) takto zvolená bude výlučnou. Takéto dohody alebo ustanovenia v trustových podmienkach, nemajú žiadne právne účinky, ak odporujú čl. 13, 17, 21, alebo ak súdom, ktorých právomoc bola vylúčená, náleží právomoc výlučná.

2) K dodržaniu platnosti zmluvy postačuje i „*polovičná písomnosť*“. Ide o ústnu dohodu s následným písomným potvrdením jednej strany. Táto forma však nie je podľa Nariadenia relevantná resp. platná, ak je jednou stranou zmluvy doložka uvedená v písomnom návrhu a druhá strana sa k nej nevyjadří. Z logiky veci vyplýva a v záujme zachovania dobre viery je vhodné potvrdenie existencie dohody stranou, ktorá sa neodvoláva sama na existenciu dohody oproti strane druhej, ktorá ju namieta. Typický problémom je napr. inštitút nemeckého práva- *kaufmännisches Bestätigungsschreiben*, ktorý však môže spadať pod formy v Nariadení uvedené pod písmenami b) a c). Čl. 23 II stavia vyjadrenie súhlasu s dohodou v elektronickej forme (napr. e-mailom) za postačujúce a stavia ho výslovne na roveň forme písomnej, pokiaľ je splnená základná náležitosť písomnej formy, ktorou je jej trvanlivosť. Tým sú odstránené dohody o charaktere nosiča informácií.²

3) Dohoda môže byť ďalej uzavretá vo forme, ktorá je *v súlade s praxou, ktorú medzi sebou zaviedli účastníci zmluvy*. Je novšou variantou prijatou tretím Prístupovým Dohovorom. Za takúto prax je treba považovať individuálne normy strán, ktorých pôvod je v ich vzájomnom chovaní a ktoré vznikli v dlhšom časovom období u rovnakého typu vzťahov. Pri zjednaní druhej zmluvy nie ešte nič praxou. Všeobecná zásada v obchodných stykoch, ktorou je zásada dobrej viery sa premieta i do tejto úpravy. Spotrebiteľské zmluvy nie sú z rozsahu ustanovenia vylúčené.

---

¹ Pozri Nagel H., Gottwald P.: *Internationales Zivilprozessrecht*, Aschendorf Rechtsverlag, Münster 2002, s. 133.

² Pozri Rozehnalová N., Týč V.: *Evropský justičný prostor*, MU Brno 2003, s. 270.

Pokiaľ sa mení napr. len veľkosť písma alebo zníži sa zrozumiteľnosť doložky, teda zmení sa spôsob jej včlenenia a pritom sa jedná o dlhodobú obchodnú spoluprácu, kde druhá strana existenciu doložky nikdy nenamietala, prorogačná dohoda zostáva platnou, ak nebola vyžadovaná zvláštna akceptácia doložky.

4) *Medzinárodná obchodná zvyklosť* je ďalšou možnosťou formy dohody. Jej definícia sa priblížili jej určeniu podľa Viedenského Dohovoru o medzinárodnej kúpe tovaru z roku 1980 a vymedzuje ju charakteristickými znakmi. V medzinárodnom obchode tak môže mať dohoda formu, ktorá je v súlade so zvyklosťami, ktoré sú alebo majú byť účastníkom zmluvy známe, a ktorá je v takomto obchode dobre známa a pravidelne dodržiavaná účastníkmi, ktorí uzatvorili zmluvu typickú pre daný obchodný vzťah. Pokiaľ tak mlčanie na tzv. *kaufmännisches Bestätigungsschreiben* je alebo malo by byť účastníkovi známe ako potvrdenie súhlasu s dohodou bude táto na základe čl. 23 I c) platnou. Musí sa ale jednať o prax v oblasti medzinárodného obchodu.¹ Tieto zvyklosti však nemôžu byť za existujúce určované podľa národných práv a nemôžu byť určené všeobecne pre oblasť medzinárodného obchodu. Viazu sa na oblasť pôsobenia strán. Obchodníci tak pri uzatváraní zmlúv určitého typu musia všeobecne a pravidelne určité chovanie realizovať.

Dôležitou otázkou je, čím sa riadia *materiálne podmienky platnosti* dohôd, na ktoré nedopadajú ustanovenia čl. 23. odpoveď na túto otázku nie je zhodne zodpovedaná. Najvýraznejšie však teória zastáva názor, že tieto podmienky nariadením neupravené sa majú riadiť národnými normami medzinárodného práva súkromného, ktoré určí rozhodné právo. Iné názory sú za určenie rozhodného práva unifikovanými normami medzinárodného práva súkromného.

Dohoda o právomoci vedie zásadne k výlučnej právomoci súdu, pokiaľ neodporuje v čl. 23 V vymenovaných ustanoveniach Nariadenia. Účinky má však iba vtedy, ak aspoň jedna zo strán má bydlisko na území členského štátu a je vybraný súd niektorého z členských štátov.

2.6 Ďalšie ustanovenia v súvislosti s právomocou

---

¹ Pozri Nagel H., Gottwald P.: *Internationales Zivilprozessrecht*, Aschendorf Rechtsverlag, Münster 2002, s. 135.

Spomedzi možností, ktorými môže byť založená právomoc na základe Nariadenia nám zostáva posledná, ktorou je *bezvýhradné podriadenie sa právomoci* podľa čl. 24. Žalovaný sa však nesmie zúčastniť konania len z dôvodu namietnutia absencie právomoci alebo inému súdu nesmie náležať výlučná právomoc podľa čl. 22. Odhliadnuc od vety druhej čl. 24, právomoc podľa tohoto ustanovenia môže súdu náležať i v prípadoch spotrebiteľských, pracovných a poisťovacích zmlúv, teda v prípadoch obmedzenej možnosti založenia právomoci dohodou podľa čl. 23.¹

Jenardova správa k Dohovoru ako i systematické zaradenie tohoto článku hovoria o mlčky založenej príslušnosti súdu. Je však možné i výstižnejšie označenie - založenie príslušnosti súdu podriadením sa bez výhrad.

Právomoc bude takto založená i v prípade, že súd, na ktorého konaní sa strana zúčastní a teda bezvýhradne sa mu podriadi, bude príslušný. To aj v prípade keby táto príslušnosť bola stranami predtým derogovaná.

Najzložitejšou otázkou výkladu tohoto článku je otázka osobného dopadu Nariadenia, tzn. otázka toho, aké podmienky majú byť splnené, aby sa mohlo aplikovať. Dôvodom, pre ktorý je táto otázka dôležitou je jednak to, že takýmto spôsobom je možné založiť právomoc a dosiahnuť systému uznania a výkonu podľa Nariadenia tam, kde táto právomoc inak daná nie je. V tom prípade, by bolo nutné postupovať podľa národného práva.

Aby mohol byť teda čl. 24 aplikovaný musia byť splnené určité podmienky. Predovšetkým nemôže byť právomoc súdu založená žiadnym ustanovením Nariadenia. Ďalšou podmienkou je, že žalovaný, ktorý má bydlisko v jednom členskom štáte, je žalovaný v inom členskom štáte. Ak by bol žalovaný v štáte, kde má bydlisko použilo by sa ustanovenie čl. 2.

Osoba, ktorá je žalovaná v inom členskom štáte, však musí mať nutne bydlisko v niektorom z iných členských štátov. Je to možné vyvodiť z čl. 4 II, ktorý hovorí o možných výnimkách tohto pravidla a odkazuje pritom na čl. 22 a 23. Otázka, či i žalujúci musí mať bydlisko v niektorom z členských štátov je nezodpovedaná.

Ak sa žalovaný zúčastní konania, len aby namietol absenciu právomoci, alebo súd má podľa čl. 22 výlučnú právomoc v danom právnom vzťahu, súd konanie zastaví. Podľa čl. 24 musí byť táto námietka príslušnosti podaná pred podaním iného stanoviska, na ktoré by sa

---

¹ Pozri Schlosser P., EU- Zivilprozessrecht, Verlag C.H.Beck, München 2003, s. 173.

nazeralo ako na uskutočnenie obhajoby. Podľa väčšiny názorov, bude podľa štátu fóra detailne určené, ku ktorému okamžiku môže byť námietka uskutočnená, alebo kedy bude prekludovaná.¹ Žalovanému tak úprava Nariadenia dovoľuje nielen poprieť príslušnosť, ale umožňuje mu i alternatívne sa brániť bez toho, aby tým stratil právo uplatniť námietku nedostatku príslušnosti. Preventívne popretie resp. vyjadrenie sa k predmetu sporu pri prednostnom podaní námietky žalovanému neškodí. V tomto duchu sa vyjadruje i judikatúra ESD napr. v rozhodnutí C-150/80.

Čl. 25 a 26 hovoria o *všeobecných podmienkach právomoci a prípustnosti konania*, prekážkach konania a strete právomocí. Vo svojom prvom odstavci uisťuje, že nikto sa nemusí starať o žalobu, ktorá je na neho podaná v inom členskom štáte ako má on bydlisko, pokiaľ v tom členskom štáte, nemá táto právomoc oporu v Nariadení.² Jedná sa o skúmanie právomoci a prípustnosti konania z úradnej moci.

Čl. 25 je logickým protikladom výlučnej právomoci jedného štátu. Súd tak z úradnej moci musí zastaviť konanie, pokiaľ bola k nemu podaná žaloba, ktorá sa prevažne týka veci, pre ktorú na základe čl. 22 je daná výlučná právomoc iného členského štátu. Je to v záujme právnej istoty, kedy by tak mohli byť vydané dve rozhodnutia v tej istej veci. Navyše rozhodnutie súdu, ktorý konanie nezastavil a zastaviť ho podľa čl. 25 mal, by nemohlo byť uznané v štáte, ktorému náleží výlučná právomoc. Jedná sa tak o pozitívny konflikt medzinárodných právomocí. Povinnosť konštatovať nedostatok právomoci ex offio platí i v prípade, kedy procesné právo štátu fóra obmedzuje skúmanie právomoci súdu iného štátu len na prostriedky uplatnené stranami.³

Čl. 26 sa od čl. 25 sa vlastne odlišuje tým, že pokiaľ sa strana na konaní zúčastní bez výhrad, právomoc byť daná môže, naproti tomu podľa čl. 25 súd nečaká na úkon žalovanej strany. Čl. 26 tak rozlišuje dve rozličné situácie.⁴

---

¹ Nagel H., Gottwald P.: Internationales Zivilprozessrecht, Aschendorf Rechtsverlag, Münster 2002, s. 142.

² Pozri Schlosser P., EU- Zivilprozessrecht, Verlag C.H.Beck, München 2003, s. 177

³ Pozri Rozehnalová N., Týč V., Novotná M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, AUB iuridica No. 206, MU Brno 1998, s. 209.

⁴ Pozri Rozehnalová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 283.

a) Prípád, kedy právomoc súdu nie je určená na základe Nariadenia, ale inak, t.j. na základe vnútroštátnych predpisov alebo medzinárodných zmlúv. Nedostavenie žalovaného má vtedy za následok zastavenie konania z dôvodu nedostatku právomoci. Žalovaný však nesmie mať bydlisko v štáte, kde sa vedie konanie.

b) Druhou situáciou je otázka doručenia žaloby alebo dokumentu s rovnakým účinkom. Súd preruší konanie do doby, než si bude môcť žalovaný zaistiť obranu, pokiaľ mu nebolo doručené včas. Primeranosť tejto doby stanoví súd štátu fóra. Jedná sa podobné ustanovenie ako obsahuje nariadenie č. 1348/2000 o doručovaní. (vid'. hore)

Jednou z prekážok rozhodnutia, je skoršie právomocné rozhodnutie v tej istej veci medzi tými istými stranami. Tak je to i v medzinárodnom merítku. *Prekážka litispendencie* však v medzinárodnom merítku bezpodmienečná nie je a nariadenie tento problém upravuje podrobne pre jeho zložitosť v čl. 27-30. Skúma sa totiž situácia pred vydaním rozhodnutia.

Prekážka litispendencie znamená vylúčiť situáciu, kedy by o tej istej veci prebiehalo súčasne viac než jedno konanie pred rôznymi súdmi. Môže nastať napríklad problém, kedy jedno konanie zahájené v jednom štáte skončí ešte pred tým ako v druhom štáte, kde prebieha konanie v tej istej veci, bude vydané rozhodnutie. Utrpí tým predovšetkým právna istota účastníkov.

Výklad pojmu „zahájenie konania“ je jedným z kľúčových a konkrétne sa mu venuje čl. 30. V niektorých právnych poriadkoch totiž môže byť konanie zahájené podaním žaloby, v iných až oznámením tejto skutočnosti žalovanej strane. Nariadenie upravuje zásadu, že žaloba alebo písomnosť s rovnakými účinkami musí byť k súdu podaná, aby sa konanie považovalo za zahájené. Rozhodujúci je tak okamžik obdržania písomnosti súdom.

Pokiaľ strany majú sídlo v nečlenských štátoch a konanie bolo zahájené v dvoch rôznych členských štátoch, použije sa podľa čl. 4 nariadenia, rozhodné právo štátu toho súdu, kde bola žaloba podaná. Preto sa môže a má aplikovať i čl. 27 o litispendencii.

Pojem „v tej istej veci a medzi rovnakými účastníkmi“ nie je vykladaný podľa národných práv, ale autonómne. ESD preferuje veľmi široký výklad litispendencie a hovorí, že nezáleží na formálnej identite oboch, či viacerých žalôb.¹ Tak napr. Žaloba na plnenie

---

¹ Pozri Schlosser P., EU- Zivilprozessrecht, Verlag C.H.Beck, München 2003, s. 182.

kúpnej zmluvy v jednom štáte a žaloba o neplatnosť zmluvy alebo jej zrušenie sú z pohľadu ESD rovnakými predmetmi konania. Znamená to, že ak sa spory týkajú toho istého vzťahu medzi stranami, avšak vznesené nároky resp. petity žalôb sú rôzne, jedná sa o ten istý predmet sporu. Vec teda nie je to isté, čo predmet. Každá z oboch žalôb je tak protikladom druhej, čo znamená, že predstavujú akoby určitý druh obrany, prezentovaný formou samostatnej žaloby.¹ Zmyslom je nielen uľahčiť uznanie a výkon rozhodnutia, ale predovšetkým posilniť právnu ochranu osôb v ES. Ustanovenia o litispendencii sa snažia o vylúčenie paralelných konaní.

O rovnaké strany ide i v prípade, že sa ich procesné postavenie obráti. Na otázku, či tie isté strany musia byť zároveň tie isté osoby dal odpoveď ESD, ktorý napr. v *rozhodnutí C-351/96* uvádza, že poisťník a poisťiteľ, ktorý sú účastníkmi rôznych konaní s rovnakou protistranou, sú považovaný za tie isté strany v zmysle čl. 27. To za podmienky, že ich záujmy sú identické a nerozlučné.

Stanovenie právomoci nemusí byť obsahom zvláštného rozhodnutia. Postačí ak v stanovených lehotách, neboli voči právomoci uplatnené námietky.

Čl. 28 upravuje situácie, kedy boli u súdov rôznych štátov podané *žaloby súvisiace*. Jedná sa tu o žaloby, ktoré sú tak úzko spojené, že je žiadúce spoločné prerokovanie a rozhodnutie. Je to s rovnakého dôvodu, akému slúži tento oddiel Nariadenia, ktorým je zabránenie vydania nezlučiteľných rozhodnutí. Ak je zahájené konanie o súvisiacich veciach na súdoch rôznych členských štátov, každý súd, ktorý nezačal konať ako prvý, môže prerušiť konanie, ak sú veci ešte v štádiu konania na prvom stupni. Ak ide o konania na prvom stupni, súd, ktorý nezačal konanie ako prvý, môže tiež na žiadosť jedného z účastníkov odmietnuť vykonávať svoju právomoc, ak súd, ktorý začal konať ako prvý, má právomoc rozhodovať v oboch veciach a ak právny poriadok jeho štátu pripúšťa zlúčenie oboch vecí.

Čl. 31, ktorý sám tvorí celý desiaty oddiel druhej kapitoly o právomoci sa týka *predbežných a ochranných opatrení*. Súdom členských štátov možno podať návrh na

---

¹ Rozehnalová N., Týč V., Novotná M.: *Evropské mezinárodní právo soukromé*, AUB iuridica No. 206, MU Brno 1998, s. 212.

vydanie predbežných opatrení vrátane ochranných opatrení, ktoré sú dostupné podľa právneho poriadku daného štátu, aj keby podľa Nariadenia mali právomoc rozhodovať vo veci samej súdy iného členského štátu. Môžu byť vydané teda i súdom štátu, kde konanie neprebíha. Najlepšie môže ich opodstatnenosť, podmienky a spôsob vykonania a všetky ďalšie okolnosti posúdiť súd, v ktorého obvode sa nachádza majetok odporcu, ku ktorému bude takéto opatrenie viazané.¹ Jeho účelom je pohotovosť a zabránenie určitým jednaniam a ich dôsledkom. Sú vykonávané bez predchádzajúceho výsluchu odporcu a bez predchádzajúceho oznámenia.

2.7 Uznanie rozhodnutia

EU sa zaviazala zaistiť prístup k justícii pre všetkých. Znamená to, že fyzické resp. súkromné osoby a podnikatelia sa môžu obrátiť na súdy alebo iné štátne orgány v iných členských štátoch s rovnakou ľahkosťou a pri rovnakej dôvere, ako vo vlastnom členskom štáte.

Rozhodnutia súdov a iných justičných orgánov sú aktmi štátnej moci a čo sa týka ich účinku, tak sú teritoriálne obmedzené. Je to z dôvodu zachovania zásady zvrchovanosti štátov, čo znamená, že štátne akty ako prejavy štátnej vôle a moci sú obmedzené len na jeho teritórium. K tomu, aby teda súdne rozhodnutie malo účinky na území iného štátu, alebo aby tam dokonca bolo vykonané, je potrebné aby bolo týmto štátom uznané a získalo tak rovnakú autoritu, akú by malo rozhodnutie tuzemského orgánu.

Uznanie a výkon rozhodnutia je upravený v tretej kapitole Nariadenia. Prvý oddiel sa týka uznania a druhý výkonu rozhodnutia. Systém uznania a výkonu rozhodnutia sa v zásade podľa Nariadenia od Dohovoru veľmi nezmenil a smeruje k racionalizácii a zjednodušeniu konania o výkone rozhodnutia.² Dôvody pre ich odoprenie boli zredukované a užšie vytvorené, čím sa uznanie a výkon urýchlil.

---

¹ Rozehnalová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 293.

² Kohler C., Jayme E.: Europäisches Kollisionsrecht 2003: Der Verfassungskonvent und das Internationale Privat und Verfahrensrecht, IPRax 6/2003, s. 505.

Úprava sleduje určité zásady.

Jednou z nich je redukcia na rozhodnutia vo veciach občianskych a obchodných, bez ohľadu na to aký súd rozhodnutie vydal a kto sú účastníci konania. Nariadenie sa však snaží zasiahnuť čo najširší počet rozhodnutí. Vylúčené sú rozhodnutia procesnej povahy. Uznanie rozhodnutia je neformálne až na taxatívne výnimky v nariadení vymenované. Uznanie cudzieho rozhodnutia má však v zásade rovnaké účinky, ako by bolo vydané tuzemským orgánom v tej istej veci a zakladá prekážku *res iudicata*.

Pokiaľ chceme pochopiť danú problematiku, potrebujeme vymedziť pojem „rozsudku“, teda aké štátne akty vôbec majú byť uznané resp. vykonané. Jeho definícia je uvedená v čl. 32. „Rozsudok“ tak znamená podľa Nariadenia každé rozhodnutie súdu alebo tribunálu členského štátu, bez ohľadu na jeho označenie, vrátane uznesenia, nariadenia, rozhodnutia alebo exekučného príkazu, ako aj určenia trov alebo výdavkov súdnym úradníkom.

Základný akcent tautologicky formulovaného predpisu je kladený na to, že nielen klasické „rozsudky“ je nutné uznať a vykonať, ale v princípe všetky rozhodnutia súdov, ktoré občanovi niečo prisudzujú alebo odopierajú.¹ Nezáleží a ani na jeho forme, ani na jeho označení. Pre kvalifikáciu tohto ustanovenia je bezvýznamné, či je rozhodnutie prvého štátu právoplatné.

Rozhodnutie musí byť aktom štátnej moci, čo znamená, že rozhodnutia neštátnych súdov napr. rozhodcovských sem nespádajú. Rozhodnutia o predbežných opatreniach do úpravy spadajú, pokiaľ sa nedotýkajú vzťahu k tretím osobám ako sa vo svojich správach zhodujú Schlosser i Jenard. Súdne vyrovnania nie sú súčasťou Nariadenia. Rozhodnutie podľa čl. 32 musí byť skutočným rozhodnutím súdu v spore, nie schválením dohody účastníkov o jeho riešení(C-414/92).

K uznaniu rozhodnutia dochádza zásadne bez zvláštneho uznávacieho konania a s dodržaním nevyhnutne nutných minimálnych podmienok. Nie je teda ani vydanie rozhodnutia o uznaní a účastníkom konania musí byť daná možnosť, domáhať sa podľa čl. 33 II, aby rozhodnutie uznané bolo.

---

¹ Schlosser P., EU- Zivilprozessrecht, Verlag C.H.Beck, München 2003, s.208.

Podľa ustanovení čl. 27 IV Dohovoru bolo možné odmietnuť uznanie cudzieho rozhodnutia v prípade ak v štáte uznania malo byť na základe jeho kolíznych noriem aplikované iné rozhodné právo, ako tomu bolo v štáte vydania rozhodnutia. Nariadenie tento dôvod zrušilo. Zmyslom uznania rozhodnutia je totiž, aby uznané rozhodnutia nadobúdali automaticky rovnaké účinky i v štáte uznania, teda presne také ako v štáte kde bolo o veci rozhodnuté.

Uznanie rozhodnutia je tak neformálne a súd alebo iný orgán členského štátu k nemu proste prihliadne. Ak výsledok konania na súde členského štátu závisí na posúdení uznania ako predbežnej otázky (je teda predpokladom pre rozhodnutie vo veci samej), potom tento súd má právomoc v tejto otázke.

Pre dôsledky uznania a výkonu rozhodnutia je rozhodujúce právo štátu vydania rozhodnutia. Neplatí to však, ak sa jedná o incidenčné otázky ako napr. v prípade *Hoffmann v. Krieg (C-145/86)*, kedy o rozvode manželstva, ktoré bolo rozhodujúce pre uznanie nemeckého rozhodnutia o povinnosti platiť výživné, rozhodol holandský súd. V danom prípade rozhodnutie nemeckého súdu nemohlo byť vykonateľné, pretože podľa holandského rozhodnutia o rozvode, zanikol i nárok na toto výživné.

Hovorili sme o automatickosti uznávania rozhodnutia. Každý štát si však vyhradzuje neuznať určité rozhodnutia, ktoré trpia z hľadiska jeho práva nezahojiteľnými vadami alebo ktoré sú po vecnej stránke v príkrom rozpore s jeho právnym štandardom.¹ Tieto podmienky sú stanovené ako *pozitívne* tak *negatívne*.

- Pozitívne sa jedná o rozhodnutia, ktoré sú vymedzené samotným rozsahom pôsobnosti nariadenia. Musí sa zároveň jednať o „rozsudok“ v zmysle čl. 32.

- Negatívne sú podmienky pre uznanie stanovené v čl. 34, 35 a 72 nariadenia.

Môžeme určiť niekoľko dôvodov, pre ktoré rozhodnutie uznané nebude.

a) *Výhrada verejného poriadku*, ktorá je prvým a málo v praxi používaným dôvodom pre neuznanie rozhodnutia je zároveň všeobecným predpisom, ktorý sa môže uplatniť, keď

---

¹ Pozri Rozehnalová N., Týč V., Novotná M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, AUB iuridica No. 206, MU Brno 1998, s. 216.

nie sú aplikovateľné zvláštne ustanovenia čl. 34 II-IV a čl. 35 I, II. Rozsudok členského štátu je možné neuznať, keď je tento opakom resp. v rozpore s hodnotami domácej právnej kultúry a javí sa ako úplne neúnosný.¹ Neznamená to však prípady, kedy by bol súd členského štátu zjavne rozhodol o veci inak. Verejný poriadok sa podľa tohoto predpisu dá rozdeliť na verejný poriadok procesný a hmotnoprávny. Rozoberané ustanovenie má na mysli nepochybne verejný poriadok hmotnoprávny, práve kvôli špecialite spomínaných ustanovení ďalších odstavcov. Je nutné túto zásadu posudzovať teda obdobne ako výhradu verejného poriadku v kolíznom práve. Verejný poriadok sa tak týka účinkov rozhodnutia vo sfére právneho poriadku iného štátu. Nie je možné však postupovať úplne analogicky s kolíznym právom. Súdna rozhodnutia sa totiž vzťahujú na výhradne určené subjekty a nemajú relatívne abstraktný obsah ako právne normy. Ďalšou výnimkou analogického postupu je nemožnosť zamenenia rozhodnutia iným rozhodnutím pri jeho neuznaní, ako je to možné u kolízneho práva, kde sa môže použiť iný právny poriadok.

Stanovenie hraníc *ordre public* náleží národným právnym poriadkom. ESD sa obmedzuje na kontrolu hraníc, v ktorých môže byť voľný pohyb rozsudkov obmedzený práve z dôvodu výhrady verejného poriadku.²

V nemeckom práve je výhrada verejného poriadku spomenutá v čl. 328 I č. 4 ZPO, ktorá sa týka ako porušenia procesného tak i hmotného práva. Materiálnoprávny *ordre public* je porušený, ak sú cudzie rozhodnutia vo svojich účinkoch nezlučiteľné s fundamentálnymi materiálnoprávnymi princípmi nemeckého práva a obzvlášť základnými právami.³

b) Rozsudok sa ďalej neuzná z dôvodu *ochrany žalovanej strany*. Je to v prípade, keď žalovaný opomenul začať konanie, ktorým by napadol rozsudok, keď tak mohol urobiť; v prípade, že bol vydaný bez účasti žalovaného v konaní, ak sa mu nedoručila písomnosť, ktorou sa začalo konanie alebo rovnocenná písomnosť v dostatočnom čase a takým spôsobom, aby si mohol zabezpečiť obhajobu. Jedná sa predovšetkým o porušenie zásady rovnosti strán a kontradiktórnosti konania. Za takúto rovnocennú písomnosť je niekedy považované i predvolanie k ústnemu rokovaniu.

---

¹ Pozri Schlosser P., EU- Zivilprozessrecht, Verlag C.H.Beck, München 2003, s. 226.

² Pozri Micklitz H., Rott P.: Vergemeinschaftung des EuGVÜ in der Verordnung Nr. 44/2001, IPRAx 1/2002, s. 18.

³ Hay P.: Prüfe dein Wissen: Internationales Privatrecht, Verlag C.H.Beck, München 2002, s. 108.

Kedy sa jedná o rovnocennú písomnosť a kedy je splnená podmienka času, ktorý strana potrebuje k príprave obhajoby je rozhodná bohatá judikatúra ESD. Ak sa dostaví žalovaný k rokovaniu v trestnom konaní a tým i k adhéznemu konaniu, či už osobne alebo prostredníctvom oprávneného zástupcu a bol si toho vedomý a nič pritom nenamietal, nie je možné dovolať sa tohto ustanovenia. Ak je žalovaná strana zastúpená bez svojho zmocnenia a bez vedomostí o konaní, tak sa môže dovolať ustanovení čl. 34 II, a to i v prípade ak nevyužila možnosť napadnúť pôvodné rozhodnutie z tohto dôvodu. Čo sa týka dostatočného času k príprave obhajoby v prípade, že sa obžalovaný k rokovaniu dostavil, je rozhodné procesné právo súdu, ktorý rozhodnutie vyniesol a nie právo súdu, ktorý má rozhodnutie uznať (pozri rozhodnutie *Volker Sonntag v. Weidmann (C-172/91)*).

Riadnosť a včasnosť doručenia sú dve kumulatívne podmienky a nedodržanie i jednej z nich je dôvodom k odmietnutiu uznania rozhodnutia. Včasné doručenie, ktoré nebolo riadne vykonané, nezaručuje, že sa písomnosť k adresátovi skutočne dostala. Riadnosť doručenia je teda podmienkou, ktorá musí byť vždy splnená.¹ Uznanie cudzieho rozhodnutia je treba odmietnuť pre nedostatok riadneho doručenia návrhu na zahájenie konania alebo písomnosti s rovnocenným účinkom, i keď sa žalovaný dodatočne dozvedel o rozhodnutí a nevyužil možnosť napadnúť ho v štáte uznania.

c) Dôvodom pre neuznanie rozhodnutia je nezlučiteľnosť s rozsudkom vydaným v spore medzi rovnakými účastníkmi v členskom štáte, v ktorom sa žiada o uznanie. K takýmto prípadom, by malo dochádzať len výnimočne a to z dôvodu, že by takéto rozhodnutia mali byť vylúčené už uplatnením prekážok litispendencie, resp. *rei iudicatae*.

Nezlučiteľné rozhodnutia sú také, ktorých právne následky sa navzájom vylučujú. Nemusí ísť nutne o dve rozhodnutia v tej istej veci medzi rovnakými účastníkmi, čo je prípad *rei iudicatae* podľa odstavca IV. Podľa odstavca III sa nemusí jednať o skoršie rozhodnutie. Znamená to len, že rozhodnutie súdu štátu uznania musí časovo predchádzať okamžiku, kedy by rozhodnutie iného členského štátu bolo uznané.

Čl. 34 IV uvádza ako dôvod pre neuznanie situáciu, kedy je „rozsudok“ nezlučiteľný so skorším rozsudkom vydaným v inom členskom štáte alebo v treťom štáte v

---

¹ Rozehnalová N., Týč V., Novotná M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, AUB iuridica No. 206, MU Brno 1998, s. 220.

rovnakej veci a medzi rovnakými účastníkmi za predpokladu, že skorší rozsudok spĺňa podmienky na jeho uznanie v členskom štáte, v ktorom sa žiada o uznanie. Skoršie rozhodnutie súdu iného členského štátu alebo dokonca nečlenského štátu uznateľné v štáte uznania je tak logicky na rovnakej úrovni ako rozhodnutie súdu štátu uznania.¹

Významnou skutočnosťou je previazanosť ustanovení o medzinárodnej právomoci a uznaním rozhodnutia. Ak tak nie je rešpektovaná napr. výlučná právomoc súdu štátu uznania, je jej nerešpektovanie všeobecne uznávaným dôvodom pre odoprenie uznania cudzieho rozhodnutia a nevyžaduje ďalšie odôvodnenie. Ak je však právomoc porušená v prospech slabšej strany v prípadoch špeciálnych ustanovení o právomoci, nie je dôvodom pre neuznanie rozhodnutia v inom štáte. Výklad tak ide výrazne proti zneniu normy. Je nutné ďalej pripomenúť, že máme na mysli nerešpektovanie medzinárodnej právomoci a nie miestnej príslušnosti.

2.8 Výkon rozhodnutia

Výkonom rozhodnutia je naplnená zásada voľného pohybu súdnych rozhodnutí. Úprava výkonu rozhodnutia v Nariadení v čl. 38 až 52 je podrobnejšia než úprava v Dohovore. Podstata rozhodnutia o vykonateľnosti však zostala rovnaká a zmenili sa skôr technické aspekty, ktoré zjednodušujú úpravu. Dohovor ako i Nariadenie rozlišujú medzi vykonateľnosťou cudzieho rozhodnutia, rozhodnutím o jeho vykonateľnosti tzv. exequatur a samotným výkonom rozhodnutia. Podľa programu opatrení Rady z 15.1. 2001 malo byť v prvom vývojovom stupni zavedený európsky exekučný titul pre nesporné nároky, čo sa stalo nariadením z roku 2004 a má byť odstránené exequatur u nárokov na výživné a v prípadoch sporov o nízku čiastku. O týchto predpisoch a návrhoch pojednávame v záverečnej kapitole.

V protiklade k Dohovoru neprebíha kontrola prekážok uznania rozhodnutia a tým i prekážok výkonu cudzieho rozhodnutia pri jeho výkone, ale až pri podaní opravného prostriedku proti prehláseniu rozhodnutia za vykonateľné podľa čl. 42 až 45 I.²

¹ Rozehnalová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 313.

² Pozri Hay P.: Prüfe dein Wissen: Internationales Privatrecht, Verlag C.H.Beck, München 2002. s. 124.

Výkon rozhodnutí ako taký podlieha právnemu poriadku štátu, na ktorého území má byť rozhodnutie vykonané. Podmienkou a predpokladom výkonu rozhodnutia je však jeho predchádzajúce prehlásenie za vykonateľné. Toto prehlásenie je vydané na návrh, ktorý sa podáva u súdu alebo príslušnom orgáne uvedenom v zozname v prílohe II. Miestna príslušnosť sa určí podľa bydliska účastníka, proti ktorému sa rozsudok má vykonať, alebo podľa miesta výkonu.

Rozsudok sa vyhlási za vykonateľný ihneď po splnení formálnych náležitostí podľa článku 53. Účastník, proti ktorému sa o výkon žiada, nemá v tomto štádiu konania právo robiť žiadne podania k návrhu. Podmienkou vykonateľnosti však nie je právna moc v štáte vydania. Proti rozhodnutiu o vykonateľnosti je možné totiž podať opravný prostriedok, ktorý môže byť úspešný a rozhodnutie môže byť zrušené alebo zmenené. Vyhlásenie vykonateľnosti sa doručí účastníkovi, proti ktorému sa výkon žiada, spolu s rozsudkom, ak mu už nebol doručený.

Odvolanie proti vyhláseniu vykonateľnosti sa musí podať do jedného mesiaca od jeho doručenia. Ak má účastník, proti ktorému sa o výkon žiada, bydlisko v inom členskom štáte, než v ktorom sa vydalo vyhlásenie vykonateľnosti, lehota na odvolanie je dva mesiace a začína plynúť odo dňa doručenia buď tejto osobe do jej vlastných rúk, alebo do jej obydľia pobytu. Predĺženie tejto lehoty z dôvodu vzdialenosti nie je prípustné. Súd, ktorý koná o odvolaní podľa článku 43 alebo článku 44, môže odmietnuť vydať alebo zrušiť vydané vyhlásenie vykonateľnosti len na základe jedného z dôvodov uvedených v článkoch 34 a 35. Svoje rozhodnutie vydá bez odkladu.

2.9 Spoločné ustanovenia. Vykonateľné listiny. Vzťah k iným právnym inštrumentom komunitárneho práva

Spoločné ustanovenia sa týkajú formalít, ktoré musia byť splnené, aby bolo možné úspešne žiadať vykonateľnosť cudzieho rozhodnutia. Podľa čl. 54 súd alebo príslušný orgán členského štátu, v ktorom bol vydaný rozsudok, vydá na žiadosť zainteresovaného účastníka osvedčenie podľa vzoru v prílohe V tohto nariadenia. Povinnosť predložiť určité doklady sa tak oproti Dohovoru prenáša na súd, ktorý vydal pôvodné rozhodnutie. Pre písomnosť

podľa čl. 53 a 55 II a listinu, ktorou sa ustanovuje procesný zástupca, sa nevyžaduje vyššie overenie alebo splnenie podobnej formálnej náležitosti. Vylučuje sa tak požiadavka legalizácie. Jedná sa tu o skupinu tzv. *vykonateľných listín*, ktorých predmet zodpovedá vecnému vymedzeniu Nariadenia. Preklad vykonateľných listín na základe požiadavku súdu musí byť vykonaný oprávnenou osobou, ako je napr. súdny prekladateľ, a s príslušným potvrdením t.j. doložkou. Nie každý právny poriadok, ktorého sa dotýkajú tieto ustanovenia pozná inštitút vykonateľných listín. Je to tak v írskom a anglickom práve.

Schlosserova správa uvádza znaky, ktoré musí takáto listina spĺňať:

- osvedčenie musí vykonať úrad
- osvedčenie sa musí vzťahovať i na obsah, nie len na podpis
- listina musí byť vykonateľná v štáte, kde bola vystavená

Súdne zmiery t.j. procesné zmiery uzavreté v priebehu konania pred súdom, sú podľa ustanovenia čl. 58 postavené na roveň verejným listinám.

Za všeobecnými a prechodnými ustanoveniami nasleduje v siedmej kapitole úprava pojednávajúca o vzťahu Nariadenia k iným právnym inštrumentom ES, ktorý vyplýva predovšetkým z čl. 67 Nariadenia. Rovnako ako týchto inštrumentov, nedotýka sa Nariadenie ani harmonizovaného národného práva, ktoré upravuje právomoc, uznanie a výkon rozhodnutia v zvláštnych prípadoch. Uplatňuje sa totiž zásada *lex specialis derogat generali*, kde práve nariadenie Brusel I má všeobecnú povahu. Ustanovenie dnes konkrétne dopadá na nariadenie Brusel II.

Ďalej je nutné konštatovať, že predchádzajúci Bruselský Dohovor zotrval naďalej v platnosti a členské štáty sú ním viazané vo vzťahoch k Dánsku a vo vzťahoch k niektorým zámorským územiám členských štátov podľa čl. 299 ZES, ktoré nie sú nariadením viazané.¹

Nariadenie obsahuje na záver niekoľko príloh, ktoré sú označené písmenami A až F. Prvé štyri prílohy obsahujú zoznamy noriem o právomoci v jednotlivých členských

---

¹ Pozri Rozehnalová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 337.

štátoch, ako i zoznamy súdov. Posledné dve prílohy obsahujú náležitosti osvedčenia. Tieto prílohy nevyžadujú formálnu zmenu Nariadenia a môžu byť doplňované priamo Komisiou.

3 Iné a nové predpisy európskeho civilného práva procesného. Brusel I a ČR a SR po vstupe do EU

3.1 Iné predpisy európskeho civilného práva procesného

Okrem Nariadenia č. 44/2001, ktoré je hlavným predmetom tejto práce a zároveň najdôležitejším predpisom komunitárneho práva vydaným na základe čl. 65 ZES, boli vydané i ďalšie predpisy sekundárneho práva, ktorých účelom je naplniť ustanovenia ZES o justičnej spolupráci v civilných veciach, pokiaľ je to nutné k fungovaniu vnútorného trhu.

Najznámejším a doplnkovým predpisom k nariadeniu Brusel I je *nariadenie ES č. 2201/2003 o súdnej právomoci, uznaní a výkone rozsudkov vo veciach a v konaniach týkajúcich sa rodičovskej zodpovednosti spoločných detí manželov*. Väčšina jeho ustanovení sa stali účinnými až k 1.3. 2005. Do tej doby totiž platilo ešte staré nariadenie č. 1347/2000.

Toto nariadenie zvané i Brusel II dopĺňa nariadenie Brusel I v oblasti rodinného práva. Jeho vecná pôsobnosť je obmedzená na právomoc a uznanie súdnych rozhodnutí týkajúcich sa rozvodu, rozluky a prehlásenie manželstva za neplatné a na opatrenia vo veciach rodičovskej zodpovednosti, vrátane opatrovníctva, poručníctva a podobných inštitúcií, ako i na opatrenia k ochrane majetku dieťaťa. Z rozsahu aplikácie je vylúčené okrem iného výživné, pre ktoré platí všeobecná úprava obsiahnutá v nariadení Brusel I vrátane všetkých rozsudkov týkajúcich sa rodičovskej zodpovednosti, a to bez ohľadu na vzťah ku konaniu v manželských veciach.¹

Kritériami pre určenie právomoci súdov členského štátu je bydlisko a štátna príslušnosť dotknutých osôb.

Predmetom výkonu môžu byť len rozhodnutia týkajúce sa rodičovskej zodpovednosti. Základnou zásadou je uznania rozhodnutia súdu iného členského štátu bez zvláštného konania. Uznávané rozhodnutie nemôže byť vecne preskúmané.

---

¹ Pauknerová M.: Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu ČR do EU, Právní rozhledy 9/2004, s. 337.

Predpokladom výkonu rozhodnutia vo veci rodičovskej zodpovednosti je jeho vykonateľnosť v štáte vydania a prehlásenie za vykonateľné t.j. exequatur v štáte výkonu, a to na návrh ktorejkoľvek strany.¹

Nariadenie tak vytvára rámec pre voľný pohyb rozhodnutí i v oblasti rodinného práva.²

Nariadenie ES č. 1206/2001 z 28. mája 2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach vytvorilo komunitárny systém priameho a rýchleho zasielania a vykonávania dožiadaní o vykonanie dôkazu medzi súdmi a určilo presné formálne a obsahové náležitosti takýchto dožiadaní. Nariadenie sa uplatňuje v členských štátoch okrem Dánska od 1. januára 2004. Pre Dánsko platí Haagsky dohovor z 18. marca 1970 o vykonávaní dôkazov v cudzine v občianskych a obchodných veciach. Nie všetky členské štáty sú však zmluvnými stranami tohto dohovoru.

Nariadenie umožňuje dva spôsoby vykonávania dôkazov v inom členskom štáte. Konajúci súd jedného členského štátu môže požiadať príslušný súd iného členského štátu o vykonanie potrebných dôkazov alebo namiesto toho môže vykonať dôkaz priamo v inom členskom štáte. Nariadenie je založené na zásade priameho zasielania medzi súdmi, podľa ktorého dožiadanie o vykonanie dôkazu zasiela priamo „dožadujúci“ súd „dožiadateľnému“ súdu. Všetky členské štáty vypracovali zoznam súdov príslušných na vykonávanie dôkazov podľa tohto nariadenia. Tento zoznam uvádza aj územnú príslušnosť týchto súdov. Okrem toho všetky členské štáty určili centrálné orgány zodpovedné za poskytovanie informácií súdom a za hľadanie riešení pri akýchkoľvek ťažkostiach týkajúcich sa dožiadaní.³

Nariadenie ES č. 1348/2000 z 29. mája 2000 o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v občianskych a obchodných veciach v členských štátoch upravuje zasielanie písomností z jedného členského štátu do druhého.

Všetky členské štáty určili svoje „odosielajúce orgány“ a „prijímajúce orgány“, zodpovedné za odosielanie a prijímanie písomností. K zasielaným písomnostiam musí byť pripojená žiadosť vypracovaná na vzorovom tlačive. Odosielajúci orgán zašle písomnosti so žiadosťou určenému prijímajúcemu orgánu v štáte, kde sa písomnosti majú doručiť. Tento orgán buď sám doručí písomnosť alebo zabezpečí jej doručenie, a to buď podľa právneho

¹ Pozri Rozehnalová N., Týč V.: Evropský justičný prostor, MU Brno 2003, s. 343- 352.

² Pauknerová M.: Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu ČR do EU, Právní rozhledy 9/2004, s. 337.

³ pozri www.eu.int.

poriadku členského štátu adresáta, alebo osobitným spôsobom podľa požiadavky odosielajúceho orgánu, ak takýto spôsob doručenia nie je nezlučiteľný s právnym poriadkom tohto členského štátu. Adresát môže odmietnuť písomnosť prijať, ak nie je vypracovaná v úradnom jazyku prijímajúceho členského štátu alebo jazyku odosielajúceho členského štátu, ktorému adresát rozumie. Doručenie písomnosti prijímajúci orgán potvrdí vyplnením osvedčenia o doručení, ktoré zašle odosielajúcemu orgánu. Odosielajúci i prijímajúci orgán používajú predpísané tlačivá pripojené v prílohe nariadenia. Európska komisia uverejnila praktickú pomôcku (manuál), ktorá obsahuje informácie o prijímajúcich orgánoch členských štátov. Každý členský štát určil „centrálny orgán“, ktorý poskytuje odosielajúcim orgánom informácie a hľadá riešenia akýchkoľvek ťažkostí, ktoré sa môžu počas doručovania písomností vyskytnúť.

Dlho sa pociťovala potreba európskej právnej úpravy konkurzného konania, ktoré by nebolo obmedzené hranicami členských štátov. Podnikateľské aktivity majú stále viac a viac aj medzinárodný dopad a je nevyhnutné zabrániť presúvaniu aktív z jedného členského štátu do druhého na účely získania lepšieho právneho postavenia. *Nariadenie ES č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní* predstavuje historicky prvý povinný rámec spolupráce členských štátov EÚ vo veciach konkurzov. Nariadenie o konkurznom konaní sa vzťahuje na všetky konkurzné konania, bez ohľadu na to, či dlžníkom je fyzická alebo právnická osoba, živnostník alebo súkromná osoba. Nariadenie sa uplatní, ak sa konanie oficiálne začalo a má právne účinky v členskom štáte, kde boli začaté, a musia mať charakter kolektívneho konkurzného konania, ktorého predpokladom je čiastočné alebo úplné zadĺženie dlžníka a vymenovanie likvidátora. Nariadenie obsahuje pravidlá právomoci určujúce, ktorý súd v ktorom členskom štáte má právomoc začať a viesť konkurzné konanie. Je založené na zásade, že existuje iba jedno všeobecné konkurzné konanie, ktoré pozostáva z hlavného konania so všeobecnou pôsobnosťou a prípadne ďalšieho sekundárneho konania. Právomoc na začatie hlavného konania majú súdy členského štátu, na ktorého území sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka.

Podľa zásady obsiahnutej v článku 4 I nariadenia o konkurznom konaní je rozhodným právom pre konkurzné konanie a jeho účinky právny poriadok členského štátu, na ktorého území sa takéto konanie začalo. Nariadenie zabezpečuje bezprostredné uznanie rozhodnutí týkajúcich sa začatia, priebehu a ukončenia konkurzného konania, ktoré spadajú do predmetu jeho úpravy, a rozhodnutí vydaných v priamej súvislosti s takýmito konkurznými konaniami.

3.2 Európsky exekučný titul

Program z novembra roku 2000, v ktorom Rada prijala program opatrení k vykonávaniu zásady vzájomného uznávania rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach, ktorý zahŕňa vo svojej prvej fáze zrušenie exequatúrneho (uznávacieho) konania.

Výsledkom jeho prvej fáze smerujúcej k odstráneniu exequatúrneho konania bolo *nariadenie Rady č. 805/2004*, ktorým sa vytvára *Európsky exekučný titul pre nesporné nároky*, vytvára systém umožňujúci voľný pohyb rozsudkov, súdnych zmierov a vykonateľných verejných listín týkajúcich sa nesporných nárokov vo všetkých členských štátoch v dôsledku určenia minimálnych požiadaviek, ktorých dodržanie odstraňuje potrebu akéhokoľvek osobitného konania pred uznaním a nariadením výkonu v členskom štáte výkonu. (vid'. 2.8) Toto nariadenie sa uplatňuje na civilné a obchodné veci bez ohľadu na charakter súdu či tribunálu. Jeho pôsobnosť je vymedzená vlastne rovnako ako pôsobnosť nariadenia č. 44/2001.

Malo by sa použiť na rozhodnutia, súdne vyrovnanie a úradné listiny o nesporných nárokoch a pre rozhodnutia vydané po podaní opravných prostriedkov proti rozhodnutiam, súdnym vyrovnaniam a úradným listinám, ktoré boli potvrdené ako európsky exekučný titul.

Koncept „*nesporných nárokov*“ zahŕňa všetky situácie, v ktorých dlžník veriteľov nárok uznal v súdnom konaní, úradné listine, či súdnom vyrovnaní, alebo tento nárok nepoprel v žiadnej fázy súdneho konania, či sa konania nezúčastnil (i keď nárok predtým poprel).

Ak rozsudok o nespornom nároku sa vydal v členskom štáte a má sa vykonať v zahraničí, veriteľ si môže zvoliť buď *žiadost' o osvedčenie*, že ide o Európsky exekučný titul pre nesporné nároky alebo systém uznania a výkonu podľa nariadenia ES č. 44/2001 alebo iných nástrojov Spoločenstva.¹

Príslušný orgán členského štátu pôvodu vydá osvedčenie o Európskom exekučnom titule na vzorovom tlačive podľa Prílohy 1 tohoto nariadenia, a to v jazyku, v ktorom bol vydaný rozsudok. Orgány tohoto štátu majú povinnosť pred vydaním osvedčenia o európskom exekučnom titule podrobne preskúmať, či boli minimálne požiadavky na konanie uvedené v čl. 6 nariadenia splnené, čím sa zabezpečuje transparentnosť takéhoto

---

¹ Pozri www.eu.int.

preskúmania a jeho výsledku. Rozhodnutie tak obdrží akýsi „európsky pas“ a nemôže byť v štáte exekúcie už preskúmané.¹

Aby rozhodnutie bolo potvrdené ako európsky exekučný titul, predchádzajúce konanie nesmie porušiť predpisy o medzinárodnej právomoci podľa čl. 8- 14 a čl. 22 nariadenie Brusel I.

Diskusiu prináša úprava možných foriem doručenia dlžníkovi, ktorý ma podľa nariadenia v tomto smere výrazne oslabené práva. Doručenie písomnosti jej uložením do schránky a následným potvrdením doručenia doručujúcou osobou podľa čl. 14 I písm. c) a II je postavené podľa koncepcie nariadenia na úroveň doručenia proti osobnému podpisu dlžníka podľa čl. 13 I písm. a). Pozitívom tejto úpravy je, že odstraňuje neistotu, ktorá vzniká v dôsledku rôznych vnútroštátnych predpisov o doručení.

Proti rozhodnutiu o osvedčení rozhodnutia za európsky exekučný titul nie je prípustný opravný prostriedok. Je možné jeho zrušenie alebo oprava. Oprava sa vykoná na návrh, ak osvedčenie a rozhodnutie sa od seba na základe chyby odlišujú. K zrušeniu môže prísť ak osvedčenie bolo vykonané jednoznačne neprávom. Jedná sa teda porušenie podmienok podľa čl. 6 I nariadenia. Tento pojem je veľmi nejednoznačný, a preto je tu otvorený priestor pre judikatúru ESD, aby ho vyložila.²

Toto nariadenie predstavu skutočný prínos pre veriteľov, ktorí ním získali prístup k rýchlemu a účinnému výkonu v cudzine bez potreby zapojenia súdov členského štátu, v ktorom sa žiada o výkon, a bez straty času a bez nákladov, ktoré s tým inak sú spojené.

3.3 Európsky platobný rozkaz

Druhou fázou plnenia programu opatrení schváleného Radou v r. 2000 k vykonávaniu zásady vzájomného uznávania rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach je požiadavka zjednodušenia a zrýchlenia procesov vo veciach s nízkou hodnotou sporu.

Náklady, oneskorenia a iné škody súvisiace so súdnym konaním sa nemusia nevyhnutne znižovať proporcionálne s výškou nároku v spore. Naopak, čím je nárok menší, tým sa zvyšuje závažnosť týchto prekážok. Väčšina členských štátov preto zaviedla v týchto

¹ Brodec J.: Evropský exekuční titul a evropský platební rozkaz, Právník, 9/2005, s. 1027.

² Pozri Brodec J.: Evropský exekuční titul a evropský platební rozkaz, Právník, 9/2005, s. 1032.

prípadoch zjednodušené občianskoprávne konanie. Inštitúcie EU sú na základe čl. 65 ZES oprávnené prijať i predpis s takýmto predmetom, pokiaľ je to potrebné pre riadne fungovanie trhu.

Európska komisia predložila 20. decembra 2002 „Zelenú knihu o konaní na vydanie Európskeho platobného rozkazu a o opatreniach na zjednodušenie a urýchlenie súdnych sporov s nízkou hodnotou“. Obsahuje rozsiahly zoznam relevantných otázok, zameraných na podporu verejnej diskusie o vytvorení rýchleho a účinného postupu na vymáhanie nárokov, pri ktorých sa predpokladá, že ostanú nespornými.

Snahy o vytvorenie takejto procedúry narážajú na množstvo prekážok. Dňa 15.3. sme mali možnosť sledovať ďalšiu snahu Európskej Komisie, ktorá podala EP a Rade návrh nariadenia, ktorým sa stanovuje *Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu* dňa 15.3.2005.

Podstatným rysom tohoto návrhu je možnosť veriteľa, aby posúdil akým spôsobom sa súdne domôže svojho nároku, teda či si zvolí cestu práva vnútroštátneho, alebo procedúru podľa tohto nariadenia. Zásah do vnútroštátneho práva tak zostáva absolútne minimálny, keď vezmeme do úvahy i čl. 17 návrhu, ktorý stanoví, že „podľa ustanovení tohoto nariadenia sa Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu spravuje procesným právom toho členského štátu, v ktorom prebieha.“

Predpokladá sa aplikácia i na vnútroštátne spory, teda nielen cezhraničná. Spoločnostiam a jednotlivcom by sa tak otvorila alternatívna cesta pre vymáhanie nárokov. S týmto návrhom však nesúhlasia niektoré členské štáty a preto bol prijatý kompromis, ktorý navrhuje, aby mali členské krajiny možnosť sami rozhodnúť, či môže byť Európsky platobný rozkaz využívaný aj pri domácich pohľadávkach popri existujúcich národných pravidlách.

Nariadenie sa má uplatniť v občianskych a obchodných veciach, bez ohľadu na postavenie súdu alebo tribunálu, v ktorých celková hodnota peňažnej alebo nepeňažnej pohľadávky nepresahuje v čase začatia konania 2000 euro. Nariadenie vylučuje veci týkajúce sa príjmov, ciel, či administratívnych opatrení a iné, nápodobe nariadeniu Brusel I.

Žaloba sa podáva vo forme vyplneného žalobného formulára o pohľadávke ustanoveného v prílohe č. 1. Konanie prebieha pred súdom a vo väčšine prípadov len písomnou formou, pokiaľ súd alebo tribunál nepovažuje za potrebné ústne vypočutie. Rovnako by sa nevyžadovalo ani zastúpenie strán.

Pre jednotlivé procesné úkony by platili len krátke lehoty - podľa čl.5 je základná lehota pre dlžníka k odpovedi na jemu súdom zaslaný formulár jeden mesiac. Postoj Slovenskej republiky je, že časové limitovanie súdov nemôže byť na úkor náležitého zistenia skutkového stavu a rešpektovania ostatných základných princípov konania. Predpokladá sa, že za účelom dosiahnutia rýchleho prejednávania sporov, by sa súdne jednanie mohlo odohrať nielen prostredníctvom konania za osobnej prítomnosti účastníkov a tretích osôb, ale i prostredníctvom moderných komunikačných prostriedkov, teda formou telefonickej, e-mailovej alebo video konferencie.¹

Súdne rozhodnutie má byť okamžite vykonateľné, bez ohľadu na prípadné odvolanie niektorého z účastníkov. Návrh nariadenia dokonca ponecháva v tejto súvislosti členským štátom na uvážení, či vôbec pripustia možnosť podania opravného prostriedku voči súdnym rozhodnutiam. Rozhodnutie má byť vykonané a uznané v iných členských štátoch bez nutnosti predchádzajúceho vyznačenia doložky o vykonateľnosti a bez možnosti odporovania rozhodnutia zo strany žalovaného.

Za diskutabilné môžeme označiť ustanovenia o doručovaní, ktoré podobne ako u európskeho exekučného titulu umožňujú doručenie jednoduchším spôsobom, ako je obyčajná listová zásielka, fax alebo elektronická pošta, ak sú tieto jednoduchšie spôsoby upravené v procesnom práve členského štátu, v ktorom sa konanie vedie.

Európsky platobný rozkaz je naďalej kritizovaným inštitútom čeliacim rôznym argumentom pre a proti. Podrobnejšia rozprava však nie je témou tejto práce. Je však nepochybné, že ako európsky exekučný titul, tak európsky platobný rozkaz prispejú k rozvoju vnútorného trhu a obchodu. Podnikatelia ani spotrebitelia nebudú mať obavy uzatvárať obchody v iných členských štátoch, pokiaľ budú mať účinné inštrumenty proti potenciálnym dlžníkom.²

3.4 Brusel I a ČR po vstupe do EU

---

¹ Pozri www.epravo.cz, Porubka T., Evropská unie se zasazuje o rychlejší vymáhání nároku, 7.4.2005.

² Brodec J.: Evropský exekuční titul a evropský platební rozkaz, Právník, 9/2005, s. 1038.

So vstupom Českej republiky do EU 1.5.2004 začalo byť u nás aplikovateľné i komunitárne právo. K zvládnutiu tejto situácie mala prispieť niekoľkoročná príprava oboch krajín predovšetkým prostredníctvom harmonizácie práva.

Nariadenie Brusel I zasiahlo úpravu medzinárodného práva procesného predovšetkým v otázke uznania a výkonu súdnych rozhodnutí. Donedávna vyžadovali súdne rozhodnutia, pokiaľ mali byť uznané v ČR splnenie podmienky vzájomnosti podľa § 64 písm. e) ZMPS a museli byť tak viazané na existenciu príslušných medzinárodných zmlúv.

Táto situácia sa radikálne mení v súvislosti s našim prístupom k EU, ktorý so sebou prináša i zavedenie princípu voľného pohybu rozsudkov vo veciach občianskych a obchodných v rámci členských štátov EU.¹

Medzinárodné právo súkromné a procesné v Českej a Slovenskej republike bolo upravené takmer totožným zákonom až donedávna. Nedostatkom tejto úpravy v súvislosti s aplikovateľnosťou nariadení Brusel I, Brusel II a v súvislosti s vyhlásením Haagskeho dohovoru o právomoci orgánov, použiteľnom práve, uznávaní, výkone a spolupráci vo veciach rodičovskej zodpovednosti a opatrení k ochrane detí (č. 141/2001 Sb. m. s.) je, že všetky tieto predpisy obsahujú inštitút prehlásenia o vykonateľnosti tzv. exequatur, ktoré české ani slovenské právo nepoznalo.

Novela ZMPS z roku 2004 vytvára nový oddiel IV, nazvaný „*zvláštne ustanovenia o uznaní a výkone niektorých cudzích rozhodnutí*“ (§ 68a- 68c). Jeho ustanovenia sa použijú len v konaniach o uznaní alebo o prehlásení vykonateľnosti cudzích rozhodnutí, iných vykonateľných listín a súdnych zmierov podľa právnych predpisov ES alebo medzinárodnej zmluvy. Súd rozhodne v zvláštnom konaní rozsudkom, ak o to požiada strana. Súčasne s návrhom na prehlásenie vykonateľnosti môže byť podaný i návrh na nariadenie výkonu rozhodnutia alebo exekúcie podľa predpisov českého procesného práva a exekučného poriadku. V takomto prípade rozhodne súd v jedinom uznesení o oboch návrhoch samostatnými výrokmi.

Zavedenie zvláštného konania je z hľadiska doteraz platnej českej právnej úpravy nepochybne krokom späť. Podľa názoru Z. Kučeru dôsledkom tejto novelizácie dochádza paradoxne k tomu, že pre súdne rozhodnutia vydané v nečlenských štátoch, bude režim

---

¹ Pauknerová M.: Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu ČR do EU, Právní rozhledy 9/2004, s. 335.

uznania a prípadného výkonu z hľadiska vlastného konania jednoduchší než vo vzťahu k rozhodnutiam z členských štátov EU.¹

České medzinárodné právo súkromné malo v porovnávacom európskom pohľade pomerne dobrú úroveň. Pozitívna bola hlavne jeho stabilita a spojenie medzinárodného práva súkromného a procesného v jednom predpise. Jeden rok po pristúpení Českej republiky do EU to však prax nemá jednoduché. Otázka vstupu bruselských nariadení v platnosť bola do značnej miery podcenená. Dochádza k vzniku komplikovaných situácií, kedy súdne konanie bolo v niektorom členskom štáte EU zahájené pred 1.5.2004, teda pred dňom, kedy nové členské štáty pristúpili k EU. Predovšetkým sa jedná o to, aké sú podmienky uznania a prípadného výkonu takých súdnych rozhodnutí, niekedy sa jedná o otázku litispendencie. Takéto prípady sú predmetom rozhodovania českých súdov. Problémy môžu nastávať predovšetkým tam, kde sa česká a európska právna úprava odlišujú.²

Toto sú však negatíva, ktoré so sebou môže priniesť každá zmena. Keď si uvedomíme, že uznanie a výkon súdnych rozhodnutí vydaných v iných členských štátoch EU, bol doteraz možný len vo vzťahu k niektorým štátom, s ktorými mala Česká republika uzavretú špeciálnu medzinárodnú zmluvu, je nutné z celkového pohľadu vnímať priamu aplikovateľnosť bruselských nariadení v ČR ako pozitívnu.

---

¹ Pozri Pauknerová M.: Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu ČR do EU, Právní rozhledy 9/2004, s. 338.

² Pauknerová M.: Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii, Právník 12/2005, s. 1422.

Záver

Nariadenie 44/2001 „Brusel I“ vytvára v súčasnosti európsky systém civilného konania v oblasti civilných a obchodných vecí. Opiera sa o ustanovenia čl. 65 ZES o „justičnej spolupráci v civilných veciach“. Je unifikáciou medzinárodného práva procesného a nie vnútroštátneho civilného procesného práva. Jeho nepriame dopady však môžu zasiahnuť i problematiku vnútroštátneho procesného práva stanovením príslušnosti súdov. Nie je to však cieľom predpisu. Jedná sa zároveň o regionálnu unifikáciu inter partes tzn. medzi členskými štátmi, na rozdiel od unifikácií v oblasti kolíznej, ktorá má povahu erga omnes. Preto je obmedzená i jeho personálna pôsobnosť. Musíme tak rozlišovať medzi konaniami pred súdmi členských štátov, kedy majú účastníci (prípadne len jeden účastník) bydlisko alebo sídlo na území členských štátov a prípady ostatné, na ktoré sa Nariadenie nevzťahuje a postupuje sa podľa národných pravidiel, či iných medzinárodných zmlúv.

Nariadenie poskytuje normy medzinárodnej súdnej právomoci, ktoré sú rovnaké pre všetky členské štáty zapojené do systému. Každý rozsudok vydaný v niektorom z členských štátov sa uznáva a vykonáva vo všetkých ostatných členských štátoch za rovnakých podmienok. Okrem toho, existencia ustanovení stanovujúcich rovnaké kolízne normy pre všetky členské štáty zabezpečuje, že súdy v celom Spoločenstve rozhodujú o rovnakých prípadoch podľa rovnakých noriem.

Zabezpečuje jednotný prístup k súdom členských štátov bez ohľadu na štátnu príslušnosť osôb. Osoba s bydliskom na území členského štátu môže byť žalovaná len na súde, kde má svoje bydlisko. Na iných súdoch, v iných členských štátoch, môže byť táto osoba žalovaná len na základe pravidiel uvedených v Nariadení, v jeho druhej časti. Tieto ustanovenia poskytujú alternatívnu právomoc v iných štátoch a zároveň ochranu slabšej strane v prípadoch spotrebiteľských zmlúv, poisťovacích zmlúv, či individuálnych pracovných zmlúv. Rovnako stanoví výlučnú právomoc a podmienky pre dohodu o právomoci zjednanú stranami.

S rozhodnutiami súdov členských štátov sa nakladá jednotne a tieto prí uznání neprechádzajú žiadnym zvláštnym procesom uznania. V prípadoch poisťovacích a spotrebiteľských zmlúv a v prípade výlučnej právomoci môžu byť uznané len tie rozhodnutia, pri ktorých boli rešpektované ustanovenia o právomoci stanovené Nariadením. V ostatných prípadoch sa rozširuje rozsah uznání i na prípady, kedy bola právomoc súdov

založená národnými procesnými predpismi. Výkon rozhodnutia je zasiahnutý unifikáciou prakticky len v otázke opravného prostriedku proti nariadeniu výkonu.

Významnou skutočnosťou v súvislosti s autonómnych výkladom jednotlivých ustanovení a pojmov Nariadenia je rola ESD.

Ustanovenia o justičnej spolupráci v civilných veciach majú svoje limity. Veľká Británia, Írsko a Dánsko majú zvláštne postavenie: nie sú viazané Hlavou IV ZES, všeobecne sa teda uvedených opatrení nezúčastňujú a platí pre ne zvláštna úprava obsiahnutá v protokoloch. Veľká Británia a Írsko pristupujú k predpisom, vydávaným podľa čl. 65 ZES, tzn. k nariadeniam ES, regulujúcim medzinárodné právo súkromné a procesné, na základe zvláštnych prehlásení. Dánsko však túto možnosť s ohľadom na svoje vnútroštátne právne predpisy doteraz nemalo. V súčasnej dobe je prejednávaná dvojstranná zmluva medzi ES a Dánskom. Tímto krokom dôjde k prekonaniu nepochybne jedného z vážnych nedostatkov unifikácie.

Ďalší rozvoj justičnej spolupráce v civilných a obchodných veciach Spoločenstva sa usiluje zvýšiť priepustnosť stále pretrvávajúcich bariér medzi súdnymi systémami členských štátov. Európska rada v Tampere vyzvala na „ďalšie zníženie medziopatrení, ktoré sú ešte stále potrebné na uznanie a výkon rozhodnutí či rozsudkov v dožiadanom štáte“, s konečným cieľom dosiahnuť automatické uznávanie a výkon súdnych rozhodnutí v civilných veciach a úplného zrušenia konania o exequatur. Haagsky program prijatý Európskou radou v novembri 2004 položil dôraz na úplné naplnenie programu vzájomného uznávania do roku 2011. Výsledkom bolo prijatie nariadenia, ktorým bol zavedený európsky exekučný titul. Ten je skutočným prínosom pre veriteľov, ktorí ním získali prístup k rýchlemu a účinnému výkonu v cudzine. To všetko bez potreby zapojenia súdov členského štátu, v ktorom sa žiada o výkon, a bez straty času a nákladov, ktoré sú s tým inak spojené. Požiadavka zjednodušenia a zrýchlenia procesov vo veciach s nízkou hodnotou sporu má byť naplnená prijatím nariadenia o európskom platobnom rozkaze.

1. decembra 2002 bola vytvorená Európska justičná sieť v občianskych a obchodných veciach na uľahčenie justičnej spolupráce medzi členskými štátmi a na účely poskytovania informácií verejnosti, aby mala lepší prístup k vnútroštátnym súdom. Jej cieľom je implementovať a priebežne aktualizovať informačný systém pre verejnosť na účely zjednodušenia prístupu k vnútroštátnym súdnym systémom, a to predovšetkým prostredníctvom internetovej stránky. Tento informačný systém prístupný vo všetkých úradných jazykoch EÚ sa v súčasnosti vytvára na tejto internetovej adrese: http://europa.eu.int/comm/justice_home/ejn/.

V každom členskom štáte existuje jeden alebo viac kontaktných bodov pre justičné a administratívne orgány, ktorých funkciou je napomáhať riešeniu problémov, s ktorými sa stretli vo veciach s medzinárodným prvkom, a poskytovať im úplné a aktuálne informácie o práve ostatných členských štátov.

Návrh zmluvy o Ústave pre Európu išiel oproti formuláciám v čl. 65 ďalej. Pre zblížovanie právnych úprav už nie je podmienkou „nevyhnutnosť riadneho fungovania trhu“. Integrácia EU v obore medzinárodného práva súkromného a procesného nepochybne silnie. Pre rozširovanie unifikovanej úpravy sa však javí ako dostatočná i súčasná právna úprava, zakotvená v ZES. Je nutné však očakávať, že väzba na „náležité fungovanie vnútorného trhu“ bude stále voľnejšia.

V súčasnej dobe sa otvára otázka, kam až môže zájsť medzinárodná unifikácia v oblasti súkromného práva. Prof. Pauknerová sa domnieva, že neúspech pri ratifikácii Ústavy pre Európu vo významných členských štátoch EU by mal viesť k tomu, aby sa zastavili a aby si našli čas k hlbšiemu zamysleniu nad procesom europeizácie, predovšetkým práve v oblasti súkromného práva, ktoré je citlivým miestom, odrážajúcim špecifiká jednotlivých štátov.

Je nutné konštatovať, že prístup k nariadeniu Brusel I, či ostatným súvisiacim predpisom, ich výkladu a súvisiacej judikatúre nie je jednoduchý. V Českej republike neexistuje žiadny komentár, ktorý by hlbšie rozobral jednotlivé ustanovenia tohto predpisu. K hlbším znalostiam je nutné siahnuť po cudzojazyčnej literatúre, ktorá však je mnohokrát ťažko dostupná. Judikáty sa nachádzajú na stránkach EU, ale nie sú v českom jazyku.

Cieľom práce nebol vyčerpávajúci rozbor Nariadenia, ale jeho zaradenie v rámci medzinárodného práva procesného a pochopenie jeho základných ustanovení, významu najdôležitejších autonómnych pojmov a teda pochopenie jeho zmyslu a obsahu. Pokiaľ sa budem touto témou zaoberať i do budúcnosti, prácu je možné rozšíriť minimálne o podrobnejšie rozobratie predpisu, či už za pomoci komentárov Schlossera, Krophollera alebo iných významných odborníkov v tejto oblasti. Rozvoj spolupráce a aplikácia už účinných predpisov, však prináša stále nové témy.

Členstvo v EU znamená radu významných dôsledkov, ktoré si ešte celkom neuvedomujeme. Zvýšená mobilita osôb a zároveň zvýšené riziko sporov s medzinárodným prvkom vo vnútornom trhu EU si vyžaduje čo najjednoduchšiu a efektívnu úpravu medzinárodného práva súkromného a procesného. Ako sa v praxi prejaví aplikácia nariadenia Brusel I a ďalších súvisiacich predpisov ES v súčinnosti s novelami v Českej republike ukáže čas.

Zoznam skratiek

AZ	Amsterdamská zmluva
EFTA	European Free Trade Association
EHS	Európsky hospodársky priestor
EP	Európsky parlament
ES	Európske spoločenstvá
ESD	Európsky súdny dvor
EU	Európska únia
Dohovor	Bruselský dohovor o súdnej právomoci a výkone súdnych rozhodnutí z r. 1968
Nariadenie	nariadenie ES o súdnej právomoci, uznaní a výkone súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach č. 44/2001
OSN	Organizácia spojených národov
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, v znení pozdějších novel
ZES	Zakladajúca zmluva Európskeho hospodárskeho spoločenstva
ZMPS	Zákon č. 97/1963 Sb., o medzinárodnom právu súkromom a procesnom, v znení pozdějších novel
ZPO	Zivilprozessordnung
ZRŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v znení pozdějších novel

Zoznam použitej literatúry

- BRODEC J.: *Evropský exekuční titul a evropský platební rozkaz*, Právník, 9/2005
- FREITAG R.: *Anwendung von EuGWÜ, EuGVO und LugÜ auf öffentlich - rechtliche Forderungen*, IPRax 4/2004
- GEIMER R.: *Anerkennung und Vollstreckung polnischer Vaterschaftsurteile mit Anxentscheidung über den Unterhalt etc.*, IPRax 4/2004
- GEIMER R.: *Internationales Zivilprozessrecht*, Verlag Dr. Otto Smidt, Köln 2001
- GEIMER R.: *Öffentlich - rechtliche Streitgegenstände*, IPRax 6/2003
- GEIMER R.: *Salut für Verordnung Nr. 44/2001*, IPRax 2/2002
- HAY P.: *Prüfe dein Wissen: Internationales Privatrecht*, Verlag C.H.Beck, München 2002
- HEISS A., ZOBEL P.: *Zur Dichotomie des Internationalen Zivilverfahrensrecht: Das Neben - Mit - und Gegeneinander autonomen und europäischen Rechts*, IPRax 3/2004
- HESS B.: *Die Integrationsfunktion des Europäischen Zivilverfahrensrecht*, IPRax 5/2001
- HOFMANN B., THORN K.: *Internationales Privatrecht*, Verlag C.H.Beck, München 2002
- KERAMEUS K.: *Angleichung des Zivilprozessrecht in Europa*, RabelsZ 66/2002
- KNAPPOVÁ M., ŠVESTKA J. a kol.: *Občanské právo hmotné I*, ASPI, Praha 2002
- KOHLER C.: *Europäisches Kollisionsrecht 2001: Anerkennungsprinzip statt IPR?*, IPRax 6/2001
- KOHLER C., JAYME E.: *Europäisches Kollisionsrecht 2003: Der Verfassungskonvent und das Internationale Privat und Verfahrensrecht*, IPRax 6/2003
- KOHLER K.: *Der europäische Justizraum für Zivilsachen und das Gemeinschaftskollisionsrecht*, IPRax 5/2003
- KROPHOLLER J.: *Europäisches Zivilprozessrecht*, Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, Heidelberg 2005
- KUČERA Z.: *Mezinárodní právo soukromé*, Brno 2003
- KUČERA Z.: *Vybrané otázky srovnávacího mezinárodního práva soukromého*, Karolinum UK, Praha 1996

KUČERA Z., PAUKNEROVÁ M., RŮŽIČKA K., a.i.: *Úvod do práva mezinárodního obchodu*, vyd. Aleš Čeněk, Dobrá Voda 2003

LAPTEW A.: *Abschaffung der anerkennungsrechtlichen Ordre - public - Kontrolle in Osteuropa: Vorbild für die EU*, IPRax 6/2004

MANKOWSKI P.: *Europäisches Internationales Arbeitsprozessrecht- Weiteres zur gewöhnliches Arbeitsort*, IPRax 1/2003

MANKOWSKI P.: *Die Qualifikation der culpa in contrahendo - Nagelprobe für den Vertragsbegriff des europäischen IZPR und IPR*, IPRax 2/2003

MICKLITZ H., ROTT P.: *Vergemeinschaftung des EuGVÜ in der Verordnung Nr. 44/2001*, IPRax 11/2001

MICKLITZ H., ROTT P.: *Vergemeinschaftung des EuGVÜ in der Verordnung Nr. 44/2001*, IPRax 1/2002

NAGEL H., GOTTWALD P.: *Internationales Zivilprozessrecht*, Aschendorf Rechtsverlag, Münster 2002

PAUKNEROVÁ M.: *Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii*, Právník 12/2005

PAUKNEROVÁ M.: *Evropské mezinárodní právo soukromé*, Právní rozhledy 9/2002

PAUKNEROVÁ M.: *Evropské mezinárodní právo soukromé a procesní- aktuální otázky*, Právní rozhledy 8/2003

PAUKNEROVÁ M.: *Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu ČR do EU*, Právní rozhledy 9/2004

REISCHL K.: *Verfahrenskonzentration durch Aufrechnungseinrede im europäischen Zivilprozessrecht*, IPRax 3/2003

ROHT H.: *Überprüfung der Voraussetzungen einer Streitverkündung im Vorprozess*, IPRax 6/2003

ROZEHNALOVÁ N., TÝČ V.: *Evropský justiční prostor*, MU Brno 2003

ROZEHNALOVÁ N., TÝČ V., NOVOTNÁ M.: *Evropské mezinárodní právo soukromé*, AUB iuridica No. 206, MU Brno 1998

SCHACK H.: *Internationales Zivilverfahrensrecht*, Verlag C.H.Beck, München 2003

SCHLOSSER P.: *EU- Zivilprozessrecht*, Verlag C.H.Beck, München 2003

STADLER A.: *Das europäische Zivilprozessrecht - Wieviel Beschleunigung verträgt Europa?*,
IPRax 1/2004

TICHÝ L., ARNOLD R., SVOBODA P., ZEMÁNEK J., KRÁL R.: *Evropské právo*, 2.vyd.,
C.H.Beck, Praha 2004

TÝČ V.: *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*, Linde, Praha 2002

WINTEROVÁ A.: *Civilní právo procesní*, Linde, Praha 2002

www.eu.int

www.epravo.cz

www.sagit.cz

www.euroskop.cz